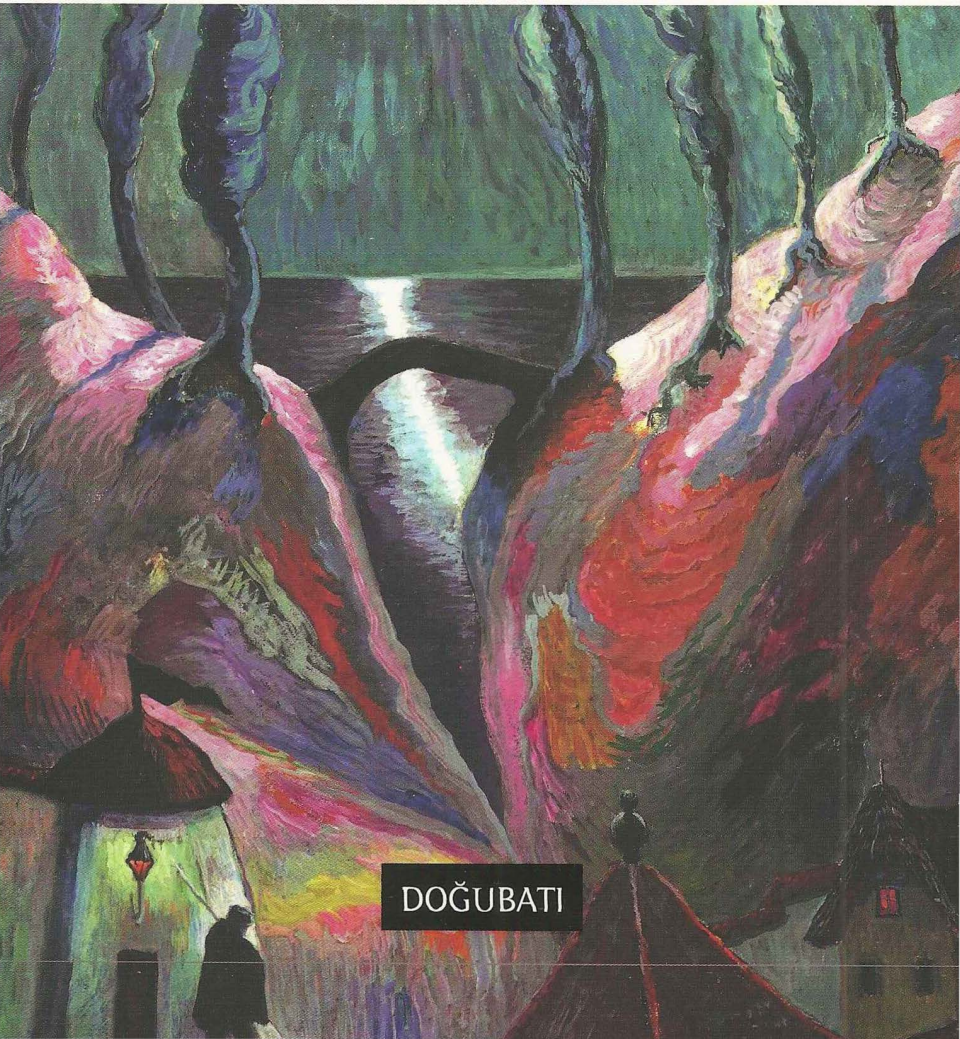
Stefan Zweig

Olağanüstü Bir Gece

Çeviren: Cemre Özkan

Stefan Zweig

Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig

Olağanüstü Bir Gece

Çeviren: Cemre Özkan

DOĞUBATI

Stefan Zweig

1881 yılında Viyana'da doğdu. Babası varlıklı bir sanayiciydi. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü. Savaş karşıtı kişiliğiyle dikkat çekti. 1919-1934 yılları arasında Salzburg'da yaşadı, Nazilerin baskısı yüzünden Salzburg'u terk etmek zorunda kaldı. 1938'de İngiltere'ye, 1939'da New York'a gitti, birkaç ay sonra da Brezilya'ya yerleşti. Önceleri Verlaine, Baudelaire ve Verhaeren çevirileriyle tanındı, ilk şiirlerini ise 1901 yılında yayımladı. Çok sayıda deneme, öykü, uzun öykünün yanısıra büyük bir ustalıkla kaleme aldığı yaşamöyküleriyle de ünlüdür. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu yoğun ilgi, Zweig'ın derin karakter incelemelerinde kendisini gösterir. Özellikle tarihsel karakterler üzerine yazdığı yorumlar ve yaşamöyküleri, psikolojik çözümlemeler bakımından son derece zengindir. Zweig, Avrupa'nın içine düştüğü siyasi durum yüzünden insanlığın geleceği konusunda umutsuzluğa düşerek 1942 yılında karısıyla birlikte intihar etti.

© Tüm hakları Doğu Batı Yayınları'na aittir.

Almanca Özgün Metin
Phantastische Nacht

Almancadan Çeviren
Cemre Özkan

Yayına Hazırlayan
Taşkın Takış

Kapak Tasarımı
Harun Ak

Baskı
Tarcan Matbaacılık
Mart 2019

Doğu Batı Yayınları
Kültür Mah. Becerikli Sok.
No: 20/5 Kızılay/Ankara
Tel: 0 312 425 68 64-425 68 65

www.dogubati.com

ISBN: 978-605-2133-74-3 / Sertifika No: 15036

Doğu Batı Yayınları-232 Edebiyat-59

Kapak Resmi: Marianne von Werefkin, *Olağanüstü Bir Gece*, 1917.

OLAĞANÜSTÜ BİR GECE

Aşağıdaki notlar, 1914 sonbaharında Rava-Ruska'da[1] *bir muharebede Avusturya süvari birliği yedek üsteğmeni olarak şehit düşen Baron Friedrich Michael von R...'nin çalışma masasında, mühürlenmiş bir paketin içinde bulundu. Baronun akrabaları, notların başlığına ve içeriğine üstünkörü bakıp bu yazıların ancak ve ancak edebî bir eser olduğuna kanaat getirince düzeltme ve yayım yetkisini bana verdi. Şahsen ben bu sayfaların hiçbirinin kurgudan ibaret olduğunu düşünmüyorum; aksine ölen bir adamın en ince ayrıntısına kadar gerçek ve yaşanmış bir deneyimi olduğuna inanıyor, onun bu ruhsal dışavurumunu hiçbir değişiklik ya da eklemede bulunmadan, sadece soyadını gizleyerek yayımlıyorum.*

O olağanüstü gecede başımdan geçenleri doğal akışında iyice inceleyebilmek için bu sabah âniden, her şeyi baştan sona kaleme alma isteği duydum. O andan itibaren her ne kadar yaşananların sıradışılığını az çok yansıtabileceğimden şüphe etsem de maceramı kelimelere dökmek için tarif edilemeyecek

[1] Rava-Ruska: Batı Ukrayna'da, Polonya ile sınır komşusu şehir. (ç.n.)

bir istek duymaya başladım. İnsanların sanatsal yetenek dedikleri şey bende yoktur, daha önce edebî çalışmalarım olmadı; Theresianum[1] okulunda yazdığım birkaç hiciv dışında yazmayı hiç denemedim. Örneğin, olaylar zincirinin uygun bir akışta insanın iç dünyasına yansımasını ifade etmek için öğrenilmesi gereken özel bir teknik var mı, onu bile bilmem. Ya da belli bir anlamı vermek için doğru sözcüğü seçip seçemeyeceğimden, seçtiğim sözcükle doğru anlamı verip veremeyeceğimden, yani gerçek bir yazarın eserini okurken bilinçsizce duyumsadığım o dengeyi sağlayıp sağlayamayacağımdan hiç emin değilim. Gelgelelim ben bu satırları yalnızca kendim için yazıyorum, kendime bile açıklamakta güçlük çektiğim bu deneyimi başkalarına izah etmek gibi bir niyetim zaten yok. Durmaksızın zihnimi meşgul eden, sancılı bir çürümeye neden olan bu olaya bir bakıma sünger çekmek istediğimden her şeyi son bir kez masaya yatırıp olanları her yönüyle kavrayabilme girişiminde bulunuyorum, hepsi o kadar.

Olayın ehemmiyetini aktaramayacağım korkusuyla bundan hiçbir arkadaşıma söz etmedim. Hem tesadüfen başıma gelmiş bir durum yüzünden bu kadar altüst olduğum için de belli belirsiz bir utanç duyuyordum. Çünkü başımdan geçen esasen küçücük bir olaydı. Fakat acemi biri için doğru sözcükleri seçmenin ne kadar zor olduğunu, en basit kelimelerin dahi ne denli belirsizliklere veya yanlış anlaşılmalara sebep olabileceğini daha olayı anlatmaya bile başlayamadan fark ediyorum. Olayın "küçük" olduğunu söyleyerek, tabii ki göreceli bir ifadede bulunuyorum. Çünkü tüm halkları ve kaderlerini beraberinde sürükleyen devasa, dramatik olaylar ile karşılaştırınca benim başımdan geçenler çok küçük kalıyor ve kısa bir zaman dilimini kapsıyordu: yaklaşık altı saati. Oysa ki genel itibariyle ufak, naçiz ve önemsiz olan bu macera benim için

[1] Theresianum: Maria Theresa tarafından Viyana'da 1746'da kurulan ve günümüzde hâlâ eğitim veren yatılı okul. (ç.n.)

müthiş bir anlam ifade ediyor; o olağanüstü gecenin üzerinden dört ay geçmiş olmasına rağmen hâlâ hatıralarıyla yanıp tutuşuyorum ve onu göğsümde muhafaza edebilmek için çok büyük, zihinsel bir çaba sarf ediyorum. Her gün, her saat tüm ayrıntılar tekrar tekrar aklıma geliyor; bu olay âdeta varlığımın çevresinde döndüğü bir eksen haline geldi ve ister istemez yaptığım, söylediğim her şeyi o belirliyor. Zihnim sürekli bu beklenmedik olayın hayatıma girmesiyle ve gerçekten yaşandığını doğrulamakla meşgul oluyor. On dakika önce divit kalemimi elime aldığımda farkında değildim, ancak şimdi anlıyorum ki, deneyimimi düzgün ve objektif bir şekilde yazmaya çalışmamın asıl sebebi bana verdiği o duyguların tadına tekrardan varıp olanları zihnimde tekrar yaşatabilmek. Az önce olaya bir sünger çekmek istediğimi söylerken tamamen yanılmış, kendimi kandırmışım; zira hızla tükenmiş o anıyı canlandırmak, sıcaklığını, soluğunu yanımda hissetmek istiyorum ki onu defalarca yaşayabileyim. Ah, o sıcak öğleden sonranın, olağanüstü gecenin bir saniyesini bile unutmaktan korkmuyorum; o saatlerin izini adım adım sürebilmek için herhangi bir ize veya tetikleyici bir şeye ihtiyaç duymam: bir uyurgezer gibi günün veya gecenin ortasında birdenbire o gecenin etkisi altına girebilir, her ayrıntıyı zayıf bir belleğin değil ancak bir kalbin görebileceği kadar berrak bir şekilde hatırlayabilirim. Baharın yeşerttiği o manzaradaki tüm yaprakların hatlarını şu an bile resmedebilirim. Şimdi, sonbahardayken bile o ılık havadaki tomurcuklanan kestane çiçeklerinin yaydığı polen yüklü yumuşak esintileri hissedebilirim. Yani bu saatleri anlatıyorsam sebebi onu kaybetme korkusu değil, tekrar bulmanın verdiği hazdır. Eğer o gece yaşadığım değişikliği tam olarak nasıl olduysa öyle aktaracaksam kendimi kontrol etmeli ve olayları akışına uygun biçimde sınıflandırmalıyım; çünkü geceye dair en ufak bir ayrıntıyla bile kendimden geçiyor, bir tür sarhoşluğa kapılıyorum ve bu renkli gürültüyle altüst olmamak için zihnimin görüntülerini sıraya dizmeliyim. 7 Haziran 1913'te

öğleyin bir faytona binmemle başlayan o günü hâlâ büyük bir şevkle yeniden yaşıyorum...

Fakat sanırım gene bir ara vermem gerekiyor, çünkü daha ilk cümlemde yazdığım iki uçlu bir sözcüğün anlam karışıklığına sebep olabileceğini dehşetle fark ediyorum. Hayatımda ilk kez olay örgüsüyle bir hikâye yazmaya niyetlendiğim şu anda sürekli değişen yaşamı, sıkıştırılmış bir formda ifade etmenin ne kadar zor olduğunu ancak idrak ediyorum. Az önce 7 Haziran 1913'te öğleyin bir faytona bindiğimi söylerken kullandığım "ben" kişisinde olduğu gibi... Bu sözcük pek açık değil, çünkü olayın üzerinden henüz dört ay geçmiş olsa da artık ben 7 Haziran'daki benle aynı değilim. O zamanki "benle" aynı dairede oturuyor, onun masasını ve kalemini kullanıyor, onun eliyle yazıyor olsam da yaşadığım tecrübe, beni o zamanlar olduğum kişiden tamamen farklı birine dönüştürdü; artık onu dışarıdan bir gözle yabancıymış gibi kayıtsızca inceleyebilir ve her yönüyle çok iyi tanıdığım bir oyun arkadaşı, yoldaş, dost olarak tasvir edebilirim. Ne var ki ben artık o adam değilim; bir zamanlar benim bir parçam olduğuna aldırmadan onun hakkında konuşabilir, onu eleştirebilir, suçlayabilirim.

O zamanlar olduğum kişi, Viyanalıların böbürlenmeden gayet normal bir hakikati belirtiyormuşçasına 'yüksek sosyete' adını verdikleri sosyal sınıfa ait insanlardan ne dış görünüşüyle ne de karakteriyle pek farklı değildi. Otuz altı yaşına giriyordum. Ailemin ben daha reşit bile değilken gelip çatan erken ölümü, arkasında bana geçim ya da kariyer yapma derdi bırakmayacak kadar dolgun bir servet bırakmıştı. Ben de beklenmedik bir kararla o zamanlar huzurumu kaçıran bir meseleyi ortadan kaldırdım. Üniversite eğitimimi tamamlamıştım ve meslek seçimimle ilgili bir karara varmam gerekiyordu. Aile bağlantılarımız ve benim küçük yaşta gelişen durgun ve dalgın mizacım yüzünden bir kamu görevine atılmam öngörülü-

yordu. Fakat büyük aile servetinin tek mirasçısı birdenbire ben olunca çalışmadan her isteğimi, en uç, en lüks arzularımı bile elde etme özgürlüğüne kavuşmuştum. Zaten hiçbir zaman hiçbir konuda hırslı bir insan olmamıştım, böylece ben de ilgimi çeken bir çevreyi bulana dek hayatı gözlemlemeye ve birkaç yıllığına beklemeye karar verdim. Gelgelelim hiçbir zaman bu izleme ve beklemenin ötesine geçemedim, olağandışı bir tutkum yoktu ve sığ dileklerimin hepsini gerçekleştirebiliyordum. Ayrıca hiçbir kentin sunmadığı böylesine boş gezintileri, aylakça etrafı seyretmeyi, moda ve zarafeti neredeyse sanatsal bir varoluş, bir hayat amacı haline getiren şık, lüks bir şehir olan Viyana beni oyalayıp gerçek bir uğraş bulma amacımı unutturdu. Zarif, soylu, varlıklı, yakışıklı, üstelik tutkusuz genç bir adam olmanın hafifliğinin, kumarın ve avlanmanın zararsız adrenalinin, gezi ve seyahatlerin düzenli keyfinin tadını çıkarıyordum. Kısa süre sonra bu tasasız hayatımı bilişsel ve sanatsal bir yaklaşımla geliştirmeye başladım. Ender rastlanan cam kadehlerden bir koleksiyon yaptım; gerçek bir tutku olmaktan ziyade somut bilgiye ve tamamlanmışlık duygusuna zahmetsizce ulaşabilmenin hazzına erişiyordum. Dairemi ikinci el dükkânlardan ya da rekabetin verdiği zararsız gerilimle açık artırmalardan elde ettiğim özel İtalyan barok türü oymacılıklarla, Canaletto[1] tarzı manzara tablolarıyla süsledim. Bunlar gibi ilgimi çeken türlü türlü zevklerin peşinden gittim; iyi müzikler, resim sergileri nerede ise ben de genellikle oradaydım. Kadınlar konusunda da başarım eksik olmazdı; gene aslında içimdeki boşluğu açığa vuran gizli bir koleksiyoncu edasıyla pek çok hatırı sayılır, değerli saatler biriktirdim. Önceleri sadece bir tadımcıyken zaman geçtikçe uzmanlığa terfi ettim. Tüm bunları hesaba katarak günlerimi hoşça meşgul edip hayatımı dolu dolu yaşadığıma ikna oluyor ve gün geçtik-

[1] Canaletto: Tam adı Giovanni Antonio Canal olan 18. yüzyılda yaşamış İtalyan ressam. İtalya kentlerini resmettiği manzara tablolarıyla tanınır. (ç.n.)

çe gençliğin gayretsiz, rahat, dinç ve tümüyle tasasız atmosferine daha da kapılıyordum. Sıradışı hiçbir isteğim olmuyordu, çünkü ufacık şeyler bile ılıman iklimli günlerime hazlar tomurcuklandırabilirdi. İyi seçilmiş bir kravat beni neşelendirmeye yeter de artardı; güzel bir kitap, kısa bir araba gezintisi veya bir kadınla geçirdiğim birkaç saat beni tam anlamıyla tatmin edebiliyordu. En çok memnun olduğum konuysa defosuz, kusursuz, İngiliz dikimi bir takım elbise gibi olan bu hayat tarzının asla ve asla sosyetenin gözüne batmamasıydı. Çevremde iyi bir etki yarattığımı sanıyorum. Sevilen, istenilen biriydim ve beni tanıyan birçok kişi mutlu bir insan olduğumu düşünürdü.

Betimlemeye çalıştığım o adamın kendisini diğerlerinin gördüğü gibi mutlu hissedip hissetmediğini söylemekse artık çok zor, çünkü yaşadığım deneyim beni daha dolu, daha anlamlı duyguların arayışına soktuğundan artık geriye dönüp onun bakış açısıyla bir değerlendirme yapmak neredeyse imkânsız. Ancak şunu kesin olarak söyleyebilirim ki o zamanlar kendimi kesinlikle mutsuz hissetmiyordum, neredeyse tüm arzularım gerçekleşiyor ve hayattan talep ettiğim her şey karşılanıyordu. Ne var ki kaderin bana iyi davranmasına ve asgari hazlara alışmam zamanla bende bir heyecan eksikliğine yol açtı; yaşamın içinde bir yaşanmamışlık ortaya çıkardı. O zamanlar bazı yarı farkındalık anlarımda bilinçaltıma karışan bir özlem duyuyordum: arzulardan ziyade arzulama isteğim vardı; daha güçlü, daha büyük, tutkulu, yeri daha zor doldurulabilir arzularım olsun istiyordum. Daha dolu yaşamak, belki de daha çok acı çekmek ihtiyacı duyuyordum. Hayatımdaki tüm engelleri makul bir yöntemle fazlasıyla bertaraf etmiştim ve zorlukların eksikliği yüzünden can suyum çekiliyordu. İsteklerimin, isteme duygumun gitgide daha da azaldığını görüyordum; sanki bir çeşit felç hislerimi ele geçirmişti ve –belki en iyi bu şekilde ifade edilir– ruhsal bir zayıflık yüzünden, hayata tutkuyla tutunma becerisinden yoksun olduğumdan acı çekiyordum. Bu eksikliği önce küçük sinyaller sayesinde fark ettim. Baktım ki

tiyatrolara daha az gider, sosyetenin en ilgi çekici etkinliklerine daha az katılır ve bana methedilen kitapları sipariş edip haftalarca çalışma masamın üzerinde kapaklarını dahi açmadan bekletir olmuştum. Gerçi hobilerimle ilgilenmeye mekanik bir şekilde devam ediyordum; hâlâ kadeh ve antikalar biriktiriyordum, ancak onları aldıktan sonra sınıflandırmayı da bırakmıştım. Artık uzun süredir peşinde olduğum nadir parçaları ele geçirmek bile beni mutlu etmemeye başlamıştı.

Ancak ruhsal enerjimdeki bu değişim ve düşüş, şu an bile çok iyi hatırladığım şans eseri başka bir olayla kafama dank etti. Bir yaz günü, gene hiçbir yeni yer miskin ruh halimi cezbedemediğinden Viyana'da kalıyordum ki kaplıca otellerinden gönderilmiş bir mektup aldım. Mektup üç yıl boyunca yakın ilişki yaşadığım, hattâ onu gerçekten sevdiğimi sandığım bir kadındandı. Duygu sömürüleriyle dolu on dört sayfada bana kaplıcalarda tanıştığı ve çok değer verdiği, hattâ artık hayatının anlamı haline gelen adamı anlatıyor; onunla sonbaharda evleneceğini, bu yüzden benimle olan ilişkisinin bitmesi gerektiğini yazıyordu. Birlikteliğimiz konusunda hiç pişman olmadığını, bizi mutlulukla anacağını, evliliğinde bile geçmişin en değerli anısı olarak beni hatırlayacağını söylüyor ve bu âni kararından ötürü onu affedeceğimi umuyordu. Bu somut bilgilerden sonra, dramatik mektubu içten yakarışlarla dolup taşıyor, bana ona kızmamam için yalvarıyor, ilişkiye âniden son verdiği için çok acı çekmememi söylüyordu; onu zorla elde etmeye çalışmamalıymışım veya kendime aptalca bir şey yapmamalıymışım. Satırlar gitgide daha da hararetleniyordu: İleride daha iyi birinde teselli bulacakmışım ve mektuba derhal cevap yazmalıymışım, çünkü haberi nasıl karşılayacağım konusunda endişeliymiş. En sonda da not olarak kurşun kalemle aceleyle çiziktirdiği: "Aptalca bir şey yapma, beni anla ve affet!" yazıyordu. Verdiği haberi önce şaşkınlıkla okudum, sonra tüm sayfalara göz gezdirerek ve bu kez biraz utanarak tekrar okudum; içimde yükselen bir farkındalıkla dehşete kapıldım.

Çünkü sevgilimin doğal olarak hissedeceğimi öngördüğü o güçlü ve olağan duygulardan eser yoktu içimde. Verdiği haber canımı yakmamıştı, ona kızgın değildim, keza ona veya kendime zarar vermeyi aklımın ucundan bile geçirmedim. Kayıtsızlığım, paniklememi bile köreltecek raddeye gelmişti. Yıllarımı birlikte geçirdiğim, sıcak ve uysal bedenini bedenimde hissettiğim, uzun gecelerde nefesi nefesime karışan bir kadın beni terk ediyordu. Buna rağmen içimde hiçbir duygu kıpırtısı oluşmuyor, hiçbir şey isyan etmiyor veya onu geri istemiyordu. Bu kadının doğal bir içgüdüyle normal bir insandan beklediği hiçbir duygu uyanmıyordu içimde. İşte o an içimde büyüyen hissizleşmenin ciddiyetiyle sarsıldım. Sanki parlak, dalgalı bir nehir boyunca bir an bile tutunup köklenemeden akıp gidiyordum ve içimdeki soğukluğun ölümü simgeleyen cesetvari bir soğukluk olduğunu gayet iyi biliyordum. Gerçi çürümenin yaydığı o kötü kokuyla çevrelenmemiştim henüz, ancak kurtulmak için fazlasıyla uyuşmuştum; vahşi ve donuk bir hissizlik içindeydim. Fiziksel ölümün çürümesinin dışarıdan da görülebileceği ânın eşiğindeydim.

Bu noktadan sonra hasta bir adamın hastalığını takip etmesi gibi dikkatle kendimi ve bu tuhaf duygu felcimi gözlemlemeye başladım. Olaydan kısa süre sonra arkadaşlarımdan biri vefat etti; tabutunun arkasından yürürken çocukluğumdan beri yakinen tanıdığım ve artık sonsuza dek kaybettiğimi bildiğim bu insan için bir keder hissediyor muyum, herhangi bir duygu kıpırtısı yaşıyor muyum diye kendi kendime sordum. Ne yazık ki hiçbir duygu yoktu içimde; ışığı yansıtan ancak asla muhafaza edemeyen camdan bir nesne gibiydim. Bu ve buna benzer durumlarda bir şeyler hissedebilmek için ne kadar çabalasam da hissetmenin ne kadar doğal bir olgu olduğuna kendimi ikna etmeye çalışsam da içimdeki kayıtsızlık bana mısın demiyordu. Benimle ilişkisini kesen insanlar, gelip giden kadınlar oldu ve ben penceresine yağmur damlaları vuran bir odada hiç ıslanmadan oturan biri gibiydim. Çünkü en yakı-

nımdakilerle bile aramda bir çeşit camdan duvar vardı ve o duvarı kendi isteğimle kırmaya yetecek gücüm yoktu.

Gelgelelim bu su götürmez gerçeğin farkına varmam bende ciddi bir huzursuzluğa yol açmadı, daha önce de söylediğim gibi kendimle alâkalı şeyleri bile umursamıyordum. Acı çekmek için bile yetersizdim. Ayrıca bir erkeğin ancak bir kadınla girdiği yakın ilişkide ortaya çıkabilen iktidarsızlığı gibi benim de içimdeki ruhsal kusurun dışarıdan anlaşılmaması bana yetiyordu. Ölü hislerimi kimseye sezdirmemek için insanların içinde yapay bir tutkuyla hayranlığımı ifade eder, heyecanlarımı abartır da abartırdım. Dışarıdan bakınca eski rahat ve tasasız hayatım hiçbir sekteye uğramadan devam ediyordu. Böylece haftalar, aylar geçip gidiyor, yavaşça yerini kasvetli yıllar alıyordu. Bir sabah aynaya bakınca şakaklarımda bir gri gördüm ve gençliğimin yavaş yavaş benden kopmak istediğini anladım. Oysa diğerlerinin gençlik dediği şeyi zaten uzun süre önce kaybetmiştim. Bu yüzden pek bir şey yitirmişim gibi hissetmedim; zaten gençliğimi bile o kadar çok sevmiyordum. İnatçı hislerim bana karşı da kayıtsızdı.

Her ne kadar günlerimi çeşitli uğraşlarla ve etkinliklerle doldurmaya çalışsam da hislerimdeki donukluk yüzünden yaşadığım her gün zaman geçtikçe birbirine daha çok benziyor, ağacın yaprakları gibi her biri aynı şekilde yeşerip soluyordu. Ve şimdi kendim için yeniden canlandırmak istediğim o yegâne gün de her zamanki gibi sıradan başlamıştı; hiçbir anormallik, beni nelerin beklediğiyle ilgili hiçbir önsezim yoktu. O gün, 7 Haziran 1913'te okul yıllarımdan bilinçaltıma yerleşmiş bir pazar mahmurluğuyla normalden biraz daha geç uyandım. Yıkanıp gazetemi okudum ve birkaç kitap sayfası karıştırdım. Bu sırada odama girip bana eşlik eden ılık yaz gününün çekiciliğine kapılarak yürüyüşe çıkmaya karar verdim; her zamanki gibi rastladığım eşe dosta selâm vererek, ayaküstü hâl hatır sorarak Graben Bulvarı'ndan geçtim ve birkaç arkadaşımla öğle yemeği yedik. Öğleden sonrası için yapılan

planlardan kaçındım, çünkü pazar günleri rahatsız edilmeden kendimle birkaç saat geçirmeyi seviyordum, böylece canımın istediği gibi aklıma esen şeyleri yaparak zamanımı gelişigüzel geçirebiliyordum. Arkadaşlarımdan ayrılıp Ring Caddesi'ne geçince güneşli kentin ferahlatıcı güzelliğini içime çektim; erkenci yazla süslenen manzara hoşuma gitmişti. Caddedeki herkes neşeliydi; insanlar hayat dolu bu pazar gününde rengârenk görüntüyle mest olmuş gibiydiler. Göz alabildiğine uzanan gür ağaçların giydikleri yeni yeşil yapraklarıyla asfaltın ortasından yükselmeleri gözüme çarpan pek çok güzellikten biriydi. Neredeyse her gün aynı yoldan geçmeme rağmen ben de ister istemez bu kalabalığa ve kutsallığa kapılıp daha çok yeşile, güneşe ve renklere açlık duymaya başladım. Sonbaharın bitip yaz mevsiminin başlamasıyla yeşeren, faytonların hızla geçip gittiği yolun sağında ve solunda, devasa nöbetçiler gibi kıpırdamaksızın dikilen ve oradan geçen bakımlı, iyi giyimli insanlara dallarında açmış beyaz çiçeklerini birer çelenk gibi sunan sayısızca ağacın bulunduğu Prater Parkı aklıma düştü birden. En küçük arzumu bile gerçekleştirme alışkanlığımla yoluma çıkan ilk taksiyi durdurdum ve beni Prater'e götürmesini istedim. Samimiyetime güvenen şoför "At yarışına gidiyorsunuz, değil mi Baron?" diye sordu. O gün orada muazzam bir yarış etkinliği olduğunu unutmuştum. Viyana yüksek sosyetesinin hiçbiri bu derbiyi kaçırmazdı. Taksiye binerken birkaç yıl önce böyle bir etkinliği unutmamın ya da ihmal etmemin söz konusu bile olamayacağını hatırlayıp kendime hayret ettim. Hasta birinin kıpırdadıkça acıyan yarasını hissettiği gibi ben de unuttuğum bu etkinlikle birlikte içine düştüğüm kayıtsızlık hastalığımı gene hatırladım.

Oraya vardığımızda ana yol boşalmıştı; demek ki yarış uzun süre önce başlamıştı. Zira her zamanki gibi alana büyük bir ihtişamla giren şık faytonlar ortada yoktu, geriye sadece tek tük, sanki görünmez bir etkinliğe geciktiği için acele eden toynak tıkırtıları kalmıştı. Şoför, yarışı kaçırmamam için hızlanmasını

isteyip istemediğimi sordu; ama ben ona yavaş gitmesini, geç kalmayı umursamadığımı söyledim. Erken gitmeyi önemsemeyecek kadar fazla yarış izlemiş ve at yarışı meraklısı görmüştüm zaten, ayrıca araba nazikçe sallandıkça tıpkı bir geminin güvertesinde denizi içime çekiyormuş gibi mavi gökyüzünü solumaktan hoşnuttum; gür kestane ağaçlarındaki çiçeklerin bazen oyun oynar gibi ağaçların dallarından kopup ılık, tatlı rüzgâra karışmasını, rüzgârla daireler çizerek beyaz bir kar gibi sokağa serpilmesini izlemekten büyük bir keyif alıyordum. Bu hafif sallantıyla gözlerimi yumup baharın tadını çıkarmak, hiçbir güç sarf etmeden oradan oraya taşınmak çok huzurluydu. Açıkçası araba Freudenau'nın girişinde durunca üzüldüm. Etrafta daha fazla dolaşmayı ve erkenci yaz günleri tarafından nazikçe kucaklanmayı tercih ederdim. Ancak artık çok geçti, araba yarış alanına doğru çoktan girmişti.

Vardığımızda boğuk bir gürültüyle karşılandık. Tribünün arkasındaki basamaklardan gelen ses tıpkı denizden gelen bir uğultu gibi yankılanıyordu. Gürültüyü yaratan heyecanlı kalabalık henüz görüş açıma girmemişti, bu da ister istemez aklıma Oostende'yi[1] getirdi. Deniz seviyesinde bir kasaba olan Oostende'nin küçük sokaklarından geçip kumsal yoluna doğru ilerlerseniz tuzlu, yakıcı rüzgârı üzerinizde hissedersiniz ve gümbürdeyen dalgalarıyla köpüren gri, engin denizi daha göremeden boğuk bir uğultu duymaya başlarsınız. O anda pistte yarış yapıldığı kesindi, ancak atların muhtemelen bir yıldırım gibi geçtikleri saha ve benim aramda büyük bir heyecanla bir o yana bir bu yana sallanan gürültücü seyirci ve bahisçiler vardı. Pisti göremiyordum, ama yarışın verdiği tüm gerilimli yükselişleri adım adım takip edebiliyordum. Jokeyler çoktan yarışa başlamış olmalıydı, başlangıç pozisyonu düzeni bozulmuştu ve sanırım birkaç at liderlik için yarışıyordu; görüş açımda olma-

[1] Oostende: Belçika'nın Batı Flandre bölgesinde bulunan Manş Denizi kıyısındaki bir yerleşim merkezi. (ç.n.)

yan yarışın tüm gizemi onu izleyen insanlardan gelen çığlıklar ve heyecanlı tezahürat sesleriyle çözülüyordu. Hepsinin kafalarını döndürdüğü yön atların ve jokeylerin ulaştığı uzun oval çim sahanın dönemeci olmalıydı, çünkü kalabalık, dikelmiş tek bir boyun gibi aynı anda, koordine bir şekilde benim görüş açımda olmayan o tarafa yöneliyor ve koşumunu çıkarmış bu binlerce ağızdan gelen bağrış çağırışlar tek bir boğazda birleşip köpüren dev bir dalgaya dönüşüyordu. Dalga gitgide daha çok yükseliyor ve kabarıyor, kayıtsız mavi gökyüzüne doğru dolup taşıyordu. Etrafımdaki birkaç kişinin yüzlerine baktım. Sanki spazm geçiriyorlar gibi gergindi suratları. Belli bir noktaya odaklanmış gözlerinin içi parlarken dudaklarını ısırıyorlardı. Çeneleri hırsla havaya kalkmıştı ve burun delikleri bir atınki gibi genişliyordu. Olayların dışındaki biri olarak onların bu çılgına dönmüş hallerini izlemek beni hem güldürdü hem de ürpertti. İyi giyimli, muhtemelen eli yüzü de düzgün bir adam yanımdaki sandalyenin tepesine çıkmış, görünmez bir şeytan onu ele geçirmişçesine kıyametleri koparıyor, bastonunu havaya kaldırıp bir şeyi kırbaçlıyormuş gibi öne doğru savuruyor, tüm bedeni –bu arada inanılmaz komik bir görüntüydü– atın üzerinde yarışan kendisiymiş gibi coşkuyla bir o yana bir bu yana savruluyordu. Topukları üzenginin üzerinde olan oymuş gibi sürekli bir aşağı bir yukarı yaylanıyor, sağ elindeki bastonu binici kamçısıymış gibi hâlâ boşluğa savururken kasılmış sol eliyle de bir parça beyaz kâğıdı buruşturup duruyordu. Ona benzer sağa sola uçuşan bir sürü beyaz kâğıt parçası, gri kalabalığın yarattığı gürültücü dalganın üzerinde kabaran köpükler gibi görünüyordu. Dönemeçte birkaç at başa baş olmalıydı, çünkü haykırışlar iki, üç ya da dört isme yoğunlaşmıştı; farklı gruplar savaş narası gibi bu isimleri haykırıyordu ve bu sayede geçirdikleri cinneti biraz olsun dışarıya atabiliyor gibiydiler.

Tıpkı azgın bir denizdeki sarp bir kayalık gibi bu kudurmuş kalabalığın ortasında kaskatı dikiliyordum ve o an nasıl hisler içinde olduğumu net bir şekilde söyleyebilirim. Önce tüm bu

gülünç jest ve mimikler karşısında epey eğlenmiş, vahşi tezahüratları ironik bir biçimde küçümseyerek izlemiştim. Ne var ki kendime bile itiraf etmekte zorlandığım bir şey daha vardı: Onların bu fanatizmine, heyecanına, ateşli tutkularına imrenmiş; yaşamaya olan şevklerini kıskanmıştım. Hayatta beni bu kadar heyecanlandırabilecek, bedenimi hırsa bürüyecek, çığlıklarımın kendiliğinden ağzımdan çıkıvermesini sağlayacak ne olabilir, diye düşündüm. Sahip olmak için yanıp tutuşacağım bir servet, beni bu denli büyüleyecek bir kadını hayal dahi edemiyordum; donuk hislerimi böylesine alevlendirebilecek hiç ama hiçbir şey yoktu. Sanki biri âniden üzerime silâh doğrultsa kalbim, son saniyelerinde etrafımdaki binlerce, on binlerce insanın kalbinin bir avuç dolusu para için çarptığı şiddetle bile çarpmazdı. Şimdi bir at, bitiş çizgisine epey yaklaşmış olmalıydı; çünkü binlerce kişinin ağzından gergin bir telinki gibi tiz bir sesle artık tek bir atın ismi duyuluyordu ve ardından son bir çığlık koptu. Müzik çalmaya başladı ve kalabalık birden dağıldı. Yarışın ilk turu sona ermiş, kazananlar belli olmuştu ve az önceki gerilim yerini miskin kıpırdanmalara bırakmıştı. Az evvel hırsa bürünen topluluk, şimdi yürüyen, gülen, konuşan bireylere dönüştü; heyecandan çılgına dönmüş maskelerinin altından her zamanki sakin yüzleri meydana çıktı. Son saniyelerde herkesi taşkın bir kitleye dönüştüren yarışın kaosundan çıkıp yerlerinden ayrılıyor, kendi gruplarına dönüp sosyalleşiyor, gevşiyorlardı. Tanıdıklar selâmlaşıyor, yabancılar soğuk ama kibar bakışlarla birbirlerini süzüyordu. Kadınlar birbirlerinin giyim kuşamlarını değerlendirirken erkekler etrafa çapkın bakışlar atıyordu, yani bu duyarsız topluluğun gerçek uğraşı olan yapmacık gösteri başladı; herkes kim var kim yok diye etrafına bakınıyor, diğerlerinin görünüşünü ve şıklık derecesini değerlendiriyordu. Az önceki coşkunluklarından zar zor normal hayata dönen insanlar, toplanmalarının gerçek sebebi at yarışı mı yoksa birbirleriyle olan yarış mı, çoktan unutmuştu.

Tanıdıklarla selâmlaşarak, kaleydoskop gibi rengârenk karmaşaya yayılan parfüm ve zarafetin hoş kokusunu keyifle içime çekerek –zira burası benim de dünyamdı– sakinleşen kalabalığın arasından geçtim ve yazın gelişiyle ılınmış Prater çalılıklarından esen, bazen insanların arasına karışıp kadınların beyaz muslin elbiselerine oyun oynar gibi hafifçe dokunan sessiz meltemi az öncekinden de büyük bir hoşnutlukla içime çektim. Birkaç tanıdık benimle sohbete girişti, güzel oyuncu Diane başıyla beni oturduğu locaya, yukarıya davet etti; ama ben hiç oralı olmadım. Bugün bu sosyetik insanların hiçbiriyle konuşmaya hevesim yoktu, onlarda kendi yansımamı görmek canımı sıkıyordu. Tek istediğim, duyguların zirveye ulaştığı o yarış ânını, kıpır kıpır ve şehvetli coşkuyu yeniden deneyimlemekti. (Çünkü hissiz bir adam için başkalarının heyecanlarını izlemek en zevkli gösteriydi.) Yanımdan birkaç alımlı kadın geçti ve ben de her adımda sallanan ince kumaştan giysilerinin ardındaki göğüslerine cesurca ancak içten bir arzu hissetmeden gözlerimi diktim ve bedenlerine bu şekilde değer biçtiğimi, gözlerimle onları çıplak hayal ettiğimi fark edip beni yadırgayan ama aynı zamanda gururları okşanan bu kadınların mahcup hallerini izleyip kendi kendime güldüm. Aslında kadınların hiçbirinden etkilendiğim yoktu, ama aksiymiş gibi davranmaktan keyif alıyordum. Onlara karşı tensel bir yakınlık, gözlerine manyetik bir çekim duyuyormuşum gibi rol yapıp onları kandırmak beni eğlendiriyordu. Çünkü benim gibi soğuk biri kendi içini ısıtarak değil, ancak başkalarında uyandırdığı şevk ve gerilimle erotik bir hazza ulaşabiliyordu. Kadınların varlığının verdiği tüy kadar hafif bir kıvılcımdı bu; hakiki bir arzu değildi, küçük bir dürtüydü ancak gerçek bir heyecan yaşatmıyordu. Ben de her zamanki gibi tanıdık gözlere bir badminton topunu iade eder gibi hafifçe karşılık vererek, tokalaşmadan selâmlaşarak, kadınlara tek taraflı heyecanlar tattırıp şehvet oyunlarımızla kendimde küçücük bir sıcaklık hissederek kalabalığın içinden geçtim.

Zaman geçtikçe bu da keyif vermemeye başladı. Artık yüzlerini, mimiklerini bile ezbere bildiğim aynı insanlar gelip gidiyordu. Yakınlarda bir sandalye görüp oturdum. Etrafımdaki gruplarda gene fırtınalı bir hareketlenme başladı, gelen geçen herkes sabırsızlıkla birbirini itekleyip öne geçmeye çalışıyordu. Belli ki başka bir yarış başlayacaktı. Ben yarışla hiç ilgilenmiyordum, sandalyede rahatım yerindeydi ve baharın masmavi gökyüzüne yükselen sigara dumanımın küçük bulutlara benzeyen beyaz, parlak halkaları üzerimi örtüyordu. İşte o an hayatımı şekillendiren eşsiz deneyim başladı. Olayın dakikasını bile çok net söyleyebilirim, çünkü o sırada şans eseri saate bakıyordum: akrep ve yelkovan kesişmişti ve ben de onların bir dakikalığına üst üste gelmesini izleyerek vakit öldürüyordum. 7 Haziran 1913 günü öğleden sonra saat üçü on altı geçiyordu. Çocukça ve gülünç bir ilgiyle elimde sigaram, saatin beyaz kadranına dalmıştım ki tam arkamdan kadınlarda hayran kaldığım, şehvetin bağrından kopmuş, iç ısıtan, ürkek, tiz ve coşkulu, yüksek sesli bir kahkaha duydum. Arkamdaki kadının cesurca açığa çıkan cazibesiyle ister istemez arkamı dönmeye davrandım; parıltılı, beyaz bir taşın bulanık, bunaltıcı bir gölcüğe düşmesinin yarattığı etki gibi beni rüya âleminden çekip çıkarmıştı. Ancak sonra hemen kendimi durdurdum. Her zaman oynadığım zararsız, psikolojik bir deneye benzeyen minik bir oyunum vardı. O kahkaha atan kadının yüzünü henüz görmek istemiyordum; önce bu kişinin görüntüsünün nasıl olabileceğini hayalimde canlandırmak, bu gülen kişiye hayalimde bir yüz, bir ağız, boyun, ense ve göğüsler vermek, baştan sona canlı, nefes alan bir kadın yaratmak beni eğlendiriyordu.

Bu sırada tam arkamda olmalıydı. Attığı kahkahadan sonra birileriyle konuşmayı sürdürdü. Onu ilgiyle dinledim. Konuşmasında biraz Macar aksanı seziliyordu; oldukça seri ve vurgulu konuşuyor, sesli harfleri şarkı söylüyormuş gibi uzatıyordu. O konuştukça hakkında daha çok kafa yorup hayalimdeki görüntüsünü elimden geldiğince zenginleştirerek iyiden iyiye eğ-

leniyordum. Ona koyu saçlar ve gözler, şehvetle kıvrılan geniş bir ağız, bembeyaz güçlü dişler, minnacık bir burun, fakat genişleyebilen, titrek burun delikleri yerleştirdim. Sol yanağına küçük, tatlı bir ben kondurdum, eline de güldükçe kendi kalça kemiğine hafifçe dokundurduğu bir binici kırbacı verdim. Konuştukça konuşuyordu ve kullandığı her sözcük, şimşek hızıyla şekil değiştiren hayalimdeki resme sürekli yeni bir detay daha ekliyordu: narin, genç kızlarınki gibi göğüsler, koyu yeşil bir elbise, onun üzerinde eğri duran elmas bir broş, tepesinde beyaz bir tüy olan açık renk bir şapka... Resim gittikçe netlik kazanıyordu; arkamda oturan bu yabancı kadının yansıması artık aydınlık bir fotoğraf gibi göz bebeğimin içindeydi. Ancak hâlâ arkamı dönmeyi istemiyordum, hayalî oyunumu daha da ileriye taşıyacaktım. Şiddetli bir arzunun esintileri, arsız hayalime karışmıştı ve gözlerimi yumdum. Ona dönüp gözlerimi açınca hayalimdeki resimle gerçeğin birebir örtüşeceğine emindim.

O anda kadın öne doğru geldi. Gözlerim ister istemez açıldı –ve hayal kırıklığına uğradım. Tamamen yanılmıştım, hiçbir ayrıntı tutmamıştı; hattâ her şey trajik bir biçimde hayalimdeki resmin tam tersiydi. Yeşil değil beyaz bir elbise giyiyordu, ince değil aksine balık etli ve geniş kalçalıydı, tombul yanaklarında düşlediğim minik benden eser yoktu, başında kask gibi duran şapkanın altından süzülen hiç de siyah olmayan kızılımsı sarı saçları insanın gözünü kamaştırıyordu. Hayalimdeki hiçbir detay, gerçeğiyle uyuşmamıştı. Gene de kadın güzeldi, baştan çıkarıcı bir güzellikteydi. Ancak tahminlerimin yanlış çıkmasıyla kapıldığım budalaca ve züppece kibrimle onun bu güzelliğini kabullenemezdim. Ona doğru neredeyse düşmanca bir bakış fırlattım, ne var ki bu kadar direnmeme rağmen kadının sıkı, yumuşacık ve dolgun teninin baş döndürücü, hayvani cazibesine karşı koyamıyordum. Gene sesli bir kahkaha attı ve büyük beyaz dişleri ortaya çıktı; bu sıcak, şehvetli gülüşünün dolgun görünümüyle tam bir ahenk içinde olduğunu söyleme-

liyim. Ondaki her şey ateşli ve kışkırtıcıydı; yuvarlak göğüsleri, gülerken öne çıkan çenesi, delici bakışları, kemerli burnu, şemsiyesini sıkıca yere bastırışı... İşte dişi unsur, dizginlenmemiş güç, kasten insanın nüfuzuna işleyen cazibe, vücut bulmuş ihtiras tam da buydu. Yanında şık, görece daha sıradan tipli bir subay vardı ve büyük bir hevesle kadınla konuşuyordu. Kadın onu dinliyor, gülümsüyor, kahkaha atıyor, karşılık veriyordu ve tüm bunlar olurken titreşen burun delikleriyle etrafa attığı bakışlarıyla herkesin dikkatini çekiyordu; gelen geçen ona mutlaka şöyle bir bakıyor, gülümsüyordu ve kalabalıktaki tüm erkek popülasyonu onun etrafına doluşuyordu. O da fıldır fıldır etrafına, tribüne bakınıyor, abartılı kahkahalarıyla subayı dinlerken âniden bir tanıdığın selâmına neşeyle karşılık veriyor, gözleri durmaksızın sağı solu tarıyordu. Konuştuğu subayın arkasında, görüş açısının dışında kaldığım için gözleri bir tek beni görmedi. Bu duruma öfkelendim. Ayağa kalktım, ama beni gene de görmedi. Ona daha çok yaklaştım – gözleri gene tribün tarafındaydı. Bu kez ona doğru düpedüz bir adım daha attım, yanındakine şapkamı çıkartarak selâm verdim ve kendisine sandalyemi takdim ettim. Bana şaşkınlıkla baktı, gözlerinin içinde bir parıltı oluştu ve yağcı bir gülümsemeyle karşılık verdi. Sonra kısaca "Teşekkürler" deyip sandalyeyi aldı, ancak oturmadı. Yalnızca dirseklerine kadar açık, dolgun kollarını sandalyenin arkasına hafifçe yasladı; bu şekilde bükünce vücudunu daha belirgin bir şekilde sergileyebiliyordu.

Az evvel oynadığım psikolojik oyunumdaki başarısızlığıma olan öfkemi çoktan unutmuştum, şimdi sadece bu kadınla olan oyunumla ilgileniyordum. Tribünün arka duvarına doğru bir adım geri çekildim, böylece onu rahatça ve dikkat çekmeden dikizleyebilecektim. Bastonuma yaslandım ve onunla göz göze gelmeyi bekledim. Beni fark etti, o da pozisyonunu benim gözetleme yerimi görecek şekilde hafifçe değiştirdi; fakat bunu öyle bir yaptı ki sanki tesadüfen buraya dönmüştü ve bakışlarıma ne meydan okuyor ne de teslim oluyordu, ancak ara

sıra karşılık veriyordu. Bakışları asla sabit bir yerde kalmıyor, gözleriyle her şeye dokunuyor ve asla durmuyordu – tehlikeli gözleriyle yalnızca bana mı öyle gülümsemişti, yoksa herkese gülümsüyor muydu? Bunu öğrenmenin bir yolu yoktu ve işte tam da bu bilinmezlik beni sersemletiyordu. Arada bir üzerimi flaş lambası gibi aydınlatan bakışları çok ümit verici görünüyordu, halbuki çelik gibi bakan göz bebekleri düpedüz cilveli bir oyunun verdiği hazla rastgele oradan oraya atlıyordu; aynı anda yanındakinin sohbetine gösterdiği ilgiyi bir an bile ihmal etmiyordu. Bu tutkulu gösteride göz kamaştıran bir küstahlık vardı: ya cilve yapmada ustaydı ya da kalıplara sığamayacak kadar şehvetliydi. Ona doğru gayriihtiyari bir adım daha attım; onun soğuk küstahlığı bana da bulaşmıştı. Artık gözlerinin içine bakmıyor; bir duayen gibi onu baştan uca değerlendiriyor, zihnimde kıyafetlerini çıkarıp onu çıplak hayal ediyordum. Buna hiç de içerlemeyip bakışlarımı takip etti ve sonra geveze subaya ağzının kenarıyla gülümsedi; bu kasıtlı gülmenin aslında benim niyetlerime verdiği onay olduğunu fark ettim. Gözlerimi beyaz elbisesinin yırtmacından görünen küçük, narin ayağına çevirince de sakince elbisesini kontrol edip silkeledi. Ardındansa güya tesadüfen, o ayağını havaya kaldırıp ona verdiğim sandalyenin en alt basamağına koydu, böylece elbisesinin açık bölmesinden dizine kadar uzanan çoraplarını görebiliyordum ve bu arada hâlâ yanındakine karşı aynı gülümsemeyi takınması çok ironik ve sinsi görünüyordu. Ben nasıl duyarsızca onunla oynuyorsam o da benimle oynuyordu ve onun bu kurnaz tekniğine ve cüretkârlığına düşmanca bir hayranlık besledim, çünkü şehvetli bedenini sözüm ona gizlice bana sunarken diğer yandan subayla fısıldaşıp ona kuyruk sallıyordu; ikimizle oynadığı oyunda alan da veren de kendisiydi. Aslında öfkelenmiştim. Bu tür soğuk, içten pazarlıklı ve hesaplanmış şehvet oyunlarını bir başkasında görmekten nefret ettim; çünkü bir süredir farkında olduğum içimdeki duygu noksanlığıyla bunun kardeş gibi yakın bir ilişkide oldu-

ğunu hissediyordum. Gelgelelim gene de tahrik olmuştum, belki arzudan daha çok hınç yüzünden. Küstahça ona doğru bir adım daha yaklaştım ve saldırgan bir bakış attım. Jestlerim bariz bir biçimde "Seni istiyorum güzel yaratık." diyordu ve bunu içimden söylerken dudaklarımı oynatmış olmalıyım ki küçümseyici bir tavırla belli belirsiz gülüp kafasını benden öte yana çevirdi ve az önce açtığı bacağını eteğiyle geri örttü. Fakat sonra ışıltılı siyah göz bebekleri gene bir orada bir burada gezinmeye başladı. Onun da yüreğinin benimki gibi buzdan olduğu, birbirimize çok benzediğimiz aşikârdı; şu iç bayıltıcı günde iki soğuk insan, sahte bir kıvılcımla bu ateşli, bilinmeyen ama eğlenceli oyunu oynuyorduk.

Âniden gözlerindeki o heyecan kayboldu, parıltı söndü ve hâlâ gülümsemekte olan dudaklarında küçük bir kızgınlık ifadesi belirdi. Gözlerini doğrulttuğu yöne baktım: kısa, şişman, kıyafetleri buruş buruş bir adam hızla ona doğru yaklaşıyor, bir yandan da telaşla heyecandan ter damlaları birikmiş olan yüzünü ve alnını mendiliyle siliyordu. Kafasına aceleyle geçirdiği şapkası yamuk duruyordu ve açık olan bölümünden adamın dazlak kafasını epeyce gözler önüne seriyordu. (Şapkasının altında kalan kısımda da boncuk boncuk birikmiş ter görüntüsünü düşünmeden edemedim ve adamdan tiksindim.) Yüzüklü elinde koca bir tomar bahis kuponu taşıyordu. Heyecandan nefes nefese kalmıştı ve karısının yüzüne bile bakmadan doğrudan subaya dönüp yüksek sesle Macarca bir şeyler söyledi. Onun bir at yarışı fanatiği olduğunu hemen anladım; daha iyi bir deyişle hayatında adrenaline dair tek aktivitesi yarış olan, yüce bir uğraş eksiğini soylu bir şekilde at yarışıyla dolduran insanlardan biriydi. Yanlarına gelince belli ki karısı onu uyardı, (kocasının varlığından utanmışa ve yüksek özgüveni epey zedelenmişe benziyordu) çünkü muhtemelen karısının ikazı doğrultusunda adam şapkasını düzeltti ve neşeyle gülümseyip karısının omzuna müşfikçe vurdu. Kadın öfkeyle kaşlarını çattı; kocasının evliliğin verdiği rahatlıkla takındığı laubali tutum

onu rahatsız etmiş ve subaya, hattâ belki daha çok bana karşı mahcup olmuştu. Adam özür diliyor gibiydi; subaya Macarca bir iki kelime etti, subay da ona gülerek karşılık verdi. Sonra uysalca ve biraz da yaltaklanarak karısının kolunu tuttu. Kadın kocasının bizim önümüzde sergilediği samimiyetinden oldukça huzursuzdu. Ben de onun böyle yerin dibine girmesini hem keyiflenerek hem de tiksinerek izledim. Ancak kadın hemen toparlandı, hafifçe kocasının omzuna yaslanırken bana yan gözle alaycı bir bakış attı; sanki "Görüyorsun işte, ben ona aitim, sana değil" diyordu. Hem sinirlerim bozulmuş hem de midem kalkmıştı. Aslında hemen arkamı dönüp gitmek, böyle kaba, şişko bir adamın karısıyla artık ilgilenmediğimi göstermek istiyordum. Ama ondan aldığım çekim çok fazlaydı. Gitmedim.

Bu sırada yeni yarışın habercisi tiz ses verildi ve birdenbire tüm o laklak eden, sıkıcı, miskin kalabalık hayata döndü; gene her taraftan insanlar büyük bir hengâmeyle saha bariyerlerine doğru hücum etti. Bu yaklaşan insan akıntısında savrulmamak için belli bir çaba sarf etmem gerekti, çünkü özellikle bu itiş kakışta onun yanında kalmak istiyordum. Belki ondan anlamlı bir bakış, dokunuş ya da cüretkâr bir hamle yakalama fırsatım olacaktı, kim bilir? Böylece telaşlı kalabalığı yararak ona doğru kararlılıkla yürüdüm. Aynı anda kadının tıknaz kocası da kendine tribünde iyi bir yer kapmak için sürüye katılmıştı ki iki farklı heyecanın peşine takılan iki farklı doğrultuda insan olarak büyük bir şiddetle çarpıştık ve adamın şapkasıyla birlikte elinde gevşekçe tuttuğu kuponları kırmızı, mavi, sarı ve beyaz kelebekler gibi etrafa serpildi. Bir an bana dik dik baktı. Tam özür dileyecektim ki inatçı bir hırs dudaklarımı mühürledi ve tam aksine adama karşı soğuk, biraz kışkırtıcı ve saldırgan bir tavır takındım. Bir saniyeliğine adamın gözlerinde kızgınlıkla ortaya çıkan belli belirsiz bir parlama oldu, ancak beni görünce öfkesi dindi ve ürkekçe geri çekildi. Asla unutamayacağım, neredeyse dokunaklı denecek kadar ödlek bir bakış atıp hemen

arkasını döndü ve âniden kuponlarını hatırlamışçasına yere eğilip onları toplamaya başladı, düşen şapkasını aldı. Kolundan ayrılan karısının sinirden yüzü kızarmıştı ve saklamadığı bir öfkeyle bana bakıyordu: Bana vurmak istediğine dair tahrik edici bir düşünce içerisindeydim. Yardım etmeyi bile teklif etmeden soğukkanlı ve umursamaz bir şekilde orada dikilerek şişman kocanın soluk soluğa ayağımın dibinde sürünüşünü ve kuponlarını toplayışını sırıtarak seyrettim. Eğilirken boynundan iyiden iyiye ayrılan yakasıyla tüylerini kabartmış bir tavuğu andırıyordu; yağdan kat kat olmuş geniş, kırmızı ensesi de meydana çıkmıştı ve her hareketinden sonra astımlı gibi kesik kesik nefes alma sesleri duyuluyordu. Onun böyle nefes nefese kalışını görünce ister istemez aklıma gelen uygunsuz ve nahoş bir düşünceyle eğlendim: Karısıyla ilişkiye girdiği zamanı hayalimde canlandırıyordum ve bu sırada öfkesini zar zor dizginleyen karısına bakıp gülmeden edemedim. Şimdi kadın beti benzi atmış, sabrı tükenmiş bir halde karşımdaydı ve kendisine güçlükle hâkim olabiliyordu – sonunda onda hakiki bir duygu görebilmiştim: Kin, ölçüsüz öfke! Bu acıklı manzarayı; adamın kuponlarını teker teker toplamak için yerde çırpınışlarını sonsuza dek tıpkı şimdiki gibi umursamaz ve hoşnut bir şekilde izleyebilirdim. Şeytanî bir muziplik boğazıma oturmuş beni sürekli gıdıklıyordu ve bir kahkaha patlaması yukarı tırmanıyordu – şimdi büyük bir iştahla kahkahaya boğulmak ya da yerde emekleyen, yağlı et yığınını bastonumla hafifçe dürtüklemek istiyordum. Daha önce şeytana bu denli teslim olduğum bir anı hatırlamıyorum, ancak o anda adamın küçük düşen küstah karısına karşı kazandığım şanlı zaferle zevkten dört köşe olmuştum. Bahtsız adam, biri hariç bütün bahis kuponlarını toplamışa benziyordu; yalnızca mavi bir kupon biraz uzağa uçmuş, benim ayağımın ucuna kadar gelmişti. Soluk soluğa başını çevirdi, miyop gözleriyle –sapsız kelebek gözlüğü terden nemlenmiş burnunun ucuna kadar inmişti– etrafına bakındı ve onun bu komik gayretlerini biraz daha

uzatmak için muzipliğim gene hınzırca devreye girdi: iradem dışı beni ele geçiren çocuksu bir haylazlıkla hızla öne bir adım atıp ayağımla kuponu gizledim, böylece tüm çabalarına rağmen benim keyfimin kâhyası izin verene kadar onu bulamayacaktı. Nitekim her yeri usanmadan aradı da aradı; arada bir de durup elindeki bir tomar renkli kuponu tekrar tekrar sayıyordu. Hâlâ bir kuponun – bende olanın! – eksik olduğuna emindi ve hızla yaklaşan kalabalığın ortasında o son kuponu ısrarla aramaya devam etmek isterken, benim küçümseyici bakışlarımdan var gücüyle kaçınan suratı asık, öfkeli karısı buna daha fazla tahammül edemedi. Birden "Lajos!" diye buyurdu ve bunu duyan kocası borazan sesini duyan bir at gibi yere son bir kez göz gezdirip –bu sırada ayağımın altında gizlediğim kupon beni gıdıklıyormuş gibi hissediyor, gülmemek için kendimi zor tutuyordum– itaatkârca karısına döndü ve karısı da bariz bir aceleyle onu benden uzaklaştırıp gitgide hararetlenen fırtınalı kalabalığa çekti.

Ben arkalarında kaldım, ikiliyi takip etmeye hiç niyetim yoktu. Bu olay da benim için sonlanmıştı; yaşadığım gerilimli şehvet hissi yerini keyifli bir neşeye bırakmıştı. İçimde hiçbir heyecan veya coşku kalmamıştı; sadece, birden içimde yükselen muzip dürtüye uyup adamı kandırdığım için sağlam bir doyum, arlanmaz ve neredeyse kibirli bir tatmin duygusu hissediyordum. Önümde duran kalabalık sıkış tepiş ilerliyor, adrenalin yayılmaya başlıyor ve herkes karanlık, kasvetli, tek bir dalga halinde saha bariyerlerine akıyordu; fakat artık onları izlemiyordum. Çoktan sıkılmıştım. Krieau'ya doğru yürümeyi ya da eve gitmeyi aklımdan geçiriyordum. Hiç düşünmeden öne doğru bir adım atar atmaz yerde duran, çoktan unuttuğum mavi bahis kuponu gözüme ilişti ve eğilip yerden aldım. Rastgele parmaklarımın arasında gezdirdiğim bu kuponla ne yapacağımı hiç bilmiyordum. Aklımdan belli belirsiz onu "Lajos" Bey'e geri verme fikri geçti; karısıyla tanışmak için harika bir vesile olurdu. Ancak o kadının artık ilgimi hiç çekmediğini

fark ettim; maceranın getirmiş olduğu geçici kıvılcım, içimdeki katı hissizlikte çoktan donup yok olmuştu. Ne Lajos'un karısını ne de onun hırçın, iştahlı, fildır fildır bakan gözlerini daha fazla çekecek halim yoktu – şişko kocasıyla fiziksel bir alışverişte bulunma fikri zaten midemi kaldırıyordu. Bir anlığına hislerimde bir heyecan dalgası oluşmuştu, evet. Ama şimdi merakım neredeyse tamamen dinmiş, yerini miskin bir gevşemeye bırakmıştı.

Sandalye bomboş, öylece duruyordu. Rahatça üzerine yerleşip bir sigara yaktım. Önümde gene heyecan fırtınaları kopuyordu, fakat bu kez onlara kulak bile vermedim: Aynı şeylerin tekrarı bende hiç ilgi uyandırmaz. Sigaramdan çıkan solgun dumanların yükselişini izledim ve iki ay önce oturup çağlayan şelalesini izlediğim Meraner Golf sahasının gezinti yolu aklıma geldi. Orası da burayla aynıydı: Orada da işte böyle seni ne ısıtan ne de üşüten şiddetli bir gürültü kopuyor ve hiçbir anlam ifade etmeyen bu farklı tonlar sessiz, mavi manzaraya karışıyordu. Az sonra yarışın adrenalin seviyesi gene zirveye ulaştı; güneş şemsiyeleri, şapkalar, feryatlar ve mendiller dalgalar gibi kabarıp köpürerek kasvetli kalabalığın üzerine düşüyordu. Gene bağrışlar birbirine karışıyor ve kalabalığın devleşen ağzından tek bir isim –bu kez farklı bir tanesi– öne çıkıyordu. Bu ismi binlerce, on binlerce coşkulu, kendinden geçmiş, âdeta çılgına dönmüş ağzın haykırdığını duydum: "Cressy! Cressy! Cressy!" Ve gene aynı şekilde, çalgının gergin teli kopmuş gibi bir sesle yarış bitirildi. ("Tekrar" tutkuyu bile ne kadar monotonlaştırıyordu!) Müzik çalmaya başladı ve kalabalık dağıldı. Kazanan atların numaralarını gösteren tahta panolar havaya kaldırıldı. Gayriihtiyari panoya baktım. İlk sıradaki *Yedi* numara gözüme çarptı ve ister istemez elimde unuttuğum mavi kupona gözüm ilişti. Onda da *Yedi* yazıyordu. Gülmeden edemedim. Bu kupon kazanmıştı, Lajos kardeş doğru atı tutturmuştu. Yani benim muzipliğim şişko kocayı parasından da etmişti: neşeli ruh halim hemen geri geldi ve

kıskanç müdahalemin ona ne kadara mâl olduğunu öğrenmek için meraklandım. İlk kez elimdeki mavi kuponu yakından incelemeye başladım: Lajos bu atın kazanacağına 20 kron bahse girmişti. Bu kuponun bedeli, yüklü bir miktar olabilirdi. Daha fazla zaman kaybetmeden, içimi gıcıklayan merakı gidermek için kendimi gişelere sürüklenen aceleci kalabalığın içine attım. Birden kendimi kuyrukta buldum ve kuponu gişeye teslim ettim, ardından gördüğüm tek şey bir çift sıska ve seri elin –ellerin sahibi gişe duvarının arkasında kaldığından yüzünü göremiyordum– 9 adet 20 kronluk banknotu önümdeki mermer levhaya koymasıydı.

Para, yani mavi banknotlar halindeki elle tutulur hakiki para bana ödendiğinde az önceki kahkahalarım boğazımda kaldı. İçimi kötü bir his kapladı. Bana ait olmayan bu paraya ellerim bir türlü gidemiyordu. Bana kalsa tüm bu mavi banknotları o mavi mermer levhada bırakacaktım ama arkamdaki sabırsız insanlar, kazandıkları parayı bir an önce almak için beni itekleyip duruyordu. Yani utana sıkıla, gönülsüz parmaklarımla parayı almak dışında yapacak bir şey yoktu: paralar avcumun içini mavi alev gibi yakıyordu ve farkında olmadan parayı tutan elimi kendimden uzakta tutuyor, artık bu elin o paralar gibi bana ait olmadığını düşünüyordum. Birden olayın ağırlığı altında ezilmiştim. Yaptığım şaka şimdi hiç istemeden bambaşka bir boyuta ulaşmış, benim gibi dürüst bir beyefendiye, bir yedek subaya yakışmayan bir harekete dönüşmüştü ve yaptığım eylemin gerçek adını kendime bile itiraf etmeye utanıyordum. Yaptığım düzenbazlık örtbas edilemezdi. Elimdeki para düpedüz çalıntıydı.

Sesler kulağımda uğulduyor, vızıldıyordu. Gişe trafiğinde insanlar itiş kakış ilerliyordu. Ben hâlâ hareketsiz, paralı elimi kendimden uzakta tutarak öylece duruyordum. Ne yapmalıydım şimdi? İlk önce aklıma en olağan çözüm yolu geldi: Gerçek kazananı bulup ondan özür dilemek ve parasını ona iade etmek. Ancak bunu yapamazdım, hele yanlarındaki subayın

gözleri önünde... Sonuçta ben de bir yedek subaydım, böyle bir itiraf rütbemi elimden alırdı; zira bahis kuponunu şans eseri bulmuş olsam da onu tahsil etmek yakışıksız bir davranıştı. Titreyen parmaklarımın dürtüsüne uyup parayı buruşturup atmayı da düşündüm, fakat bu kalabalıkta mutlaka birileri fark ederdi ve şüphe çekerdim. Ne var ki ileride birilerine hediye etmek için bile olsa bana ait olmayan bir parayı bir saniye daha üstümde taşımayı ya da cüzdanıma koymayı kesinlikle istemiyordum. Dürüstlük tıpkı iç çamaşırı gibi üzerimden çıkmayan, çocukluğumdan beri bana aşılanan bir öğretiydi ve bu kâğıt paraların bana geçici de olsa temas etmesiyle kirlenmiştim. Üzerime hararet basmıştı; kurtulmalıydım!.. Bu paralardan bir an önce kurtulmalıydım, her nasıl olursa olsun bu paradan kurtulmalıydım! Ne yapacağını bilmez bir halde etrafa bakınmaya, köşe bucak gizli, kuytu bir yer aranmaya başladım ve yeni yeni insanların gelip gişe pencerelerine üşüştüğünü fark ettim; fakat bu sefer ellerinde paralarla geliyorlardı. Kurtuluş yolum işte buydu! Bana bu parayı kazandıran kötü talihe, diğer bir deyişle yeni bahisleri, banknotları ve bozuklukları, açgözlülükle saniyede yutan boğaza aynı parayı geri verecektim. Evet, doğru olan çözüm yolu buydu.

Aceleyle kendimi kalabalığın ortasına attım, hattâ bodoslama daldım. Ancak bahis oynamak için hiçbir atın ismini bilmediğimi fark ettiğimde sırada önümde yalnızca iki kişi kalmıştı, şimdi onlardan biri de gişenin önüne gelmişti. Büyük bir merakla etrafımda dönen sohbetlere kulak kesildim. "Ravachol'a mı yatırıyorsunuz?" diye sordu biri. Karşısındaki de "Evet, kesinlikle Ravachol" diye yanıtladı. "Sizce de Teddy'nin hiçbir şansı yok mu?" diye sordu aynı adam. "Hayır, umutsuz vaka. Gençler yarışında fena kaybetti. Sırf gösteriş, faaliyet sıfır."

Susuz biri gibi bu sözcüklerin hepsini bir dikişte içtim. Öyleyse Teddy çok başarısız bir attı, kazanamayacağı kesindi. Derhal ona oynamaya karar verdim. Tüm parayı adını daha yeni duyduğum Teddy'nin birinciliğine yatırdım ve bir el,

bana bahis kuponlarını iade etti. Bu kez parmaklarımın arasında bir değil dokuz tane kupon olmuştu ve bu sefer rengi kırmızı beyazdı. Hâlâ kendimi tuhaf hissediyordum, ancak kuponlar en azından kırışık nakit paralar kadar yakıcı, küçük düşürücü değildi.

Biraz rahatlamaya, iyileşmeye başladım: artık para yok olmuştu, maceramın o tatsız bölümünden kurtulmuştum, her şey en baştaki gibi bir şaka olarak kalmıştı. Biraz gevşeyip tekrar sandalyeme oturdum, bir sigara yaktım ve sükûnetle dumanımı tüttürdüm. Fakat rahatlığım uzun sürmedi; ayağa kalktım, etrafta biraz yürüdüm, tekrar oturdum. Ne garip! Keyifli ruh halim bir rüya gibi hemen sona ermişti ve gene bir çeşit sıkıntı tüm organlarımı kemiriyordu. İlk önce sıkıntımın sebebinin kalabalıkta gelip geçenler arasında Lajos ve karısıyla karşılaşma ihtimalim olduğunu düşündüm. Ama elimdeki bahis kuponlarının aslında onlara ait olduğunu nereden bileceklerdi ki? Beni rahatsız eden şey kalabalığın kargaşası da değildi; aksine gene tribüne doğru koşacakları anı bekliyordum. Yarışı başlatan bayrak çekildi mi, diye kontrol etmek için kendimi sürekli ayaklanmış buluyordum. Evet, beni rahatsız eden şey sabırsızlıktı. Hop oturup hop kaldıran bir bekleyişle yarışın başlamasını ve bu can sıkıcı sorunu sonsuza dek ortadan kaldırmasını umut ediyordum.

Bir oğlan elinde yarış bülteniyle önümden geçiyordu. Onu durdurup bugünkü yarışların programını satın aldım ve içinde âşina olmadığım, anlaşılmaz bir jargonla yazılmış sözcükleri ve tüyoları Teddy ismiyle karşılaşana kadar araştırmaya başladım. Jokeyinin, ahırının sahibinin ismini öğrendim, rengi de kırmızı beyazla gösteriliyordu. Ama niçin bu kadar umursuyordum ki? Öfkeyle gazeteyi buruşturup fırlattım; ayağa kalktım, sonra gene oturdum. Birden ateş basmıştı, mendilimle terli alnımı silmek zorunda kaldım; aynı zamanda yakalığım beni sıkıyordu. Ve yarış başlamak bilmiyordu.

Sonunda start sesi verildi, insanlar önlere doğru hücum etti ve o anda bu ses tıpkı bir alarm sesiymiş ve beni birden uykumdan uyandırmış gibi dehşetle sıçradım. Sandalyeden öyle bir hışımla kalktım ki sandalye yere düştü. Sonra çok önemli bir yere geç kalmışım gibi hummalı bir korkuya kapılıp telaşla –hayır, büyük bir hırsla– koşturarak kalabalığın içinden geçtim ve elimde sıkıca tuttuğum kuponlarımla önlere gittim. İnsanları kıyasıya itip kakarak saha bariyerlerine kadar gelmeyi başardım ve bir hanımefendinin oturmak üzere olduğu sandalyeyi saygısızca kapıverdim. Kadının şaşkın bakışlarından, davranışlarımın ne kadar vahşi ve kaba olduğunu anlıyordum, –kadın aynı zamanda yakından tanıdığım biri çıktı, Kontes R. şimdi öfkeyle çatılmış kaşlarıyla bana bakıyordu– ancak biraz mahcup biraz da dik başlılıkla onu görmezlikten geldim ve sahayı rahatça izleyebilmek için kayıtsızca sandalyeye atladım.

Epey uzakta, başlangıç çizgisinin oralardaki çimlerde bir grup at, onları güçlükle hizada tutmaya çalışan minik yapılı, renkli Polichinelleler[1] gibi görünen jokeylerle bir küme halinde duruyordu. Derhal kendi atımı bulmaya çalıştım; ancak gözlerim bu konuda tecrübesizdi ve sanki her şey sıcak havanın da etkisiyle tuhaf bir şekilde iyice bulanıklaşmıştı. Tüm bu renkli lekeler arasında kırmızı beyaz rengi gözlerim ayırt edemiyordu. O sırada çanlar ikinci kez çaldı ve atlar, yaydan çıkan yedi farklı renkli ok gibi yeşil parkura fırladı. Normalde bu narin ve estetik hayvanların çimlere nazikçe dokunarak yaylanan ayaklarıyla dörtnala koşusunu izlemek huzur verici, hattâ harika olabilirdi; ancak ben bunun keyfine varamıyordum. Tek yaptığım, atımı ve jokeyimi bulabilmek için vasat tahminlerde bulunmak ve yanımda dürbün getirmediğim için kendime kızmaktı. Ne kadar eğilsem, öne uzansam da bulanık

[1] Polichinelle: İtalyan *commedia dell'arte* tiplemesi olarak kullanılan kuklaların adı. Genelde renkli giysiler ve kısa vücutlarla tasvir edilir. (ç.n.)

bir düğüm halinde uçuşan dört beş böceğe benzeyen küçük figürler dışında bir şey göremiyordum. Gene de bu küçük grup dönemece yaklaştıkça görüntü değişmeye, şekilleri bu kez kamaya benzer bir hal almaya başladı. Lider gelen grubun arkasındakiler iyiden iyiye yavaşlamaya başlamıştı. Yarış çok çekişmeliydi; üç ya da dört at dip dibe dört nala koştururken birbirine yapışık rengârenk kâğıt kurdelelere benziyorlardı. Sürekli şu ya da bir diğeri burnunu öne çıkarıyordu. İster istemez tüm vücudum yay gibi uzamıştı; sanki onları taklit eden gergin hareketlerimle ve hırsımla hızlarını artırabilir ve onları beraberimde sürükleyebilirmişim gibi...

Etrafımdaki heyecan hızla yükseliyordu. Bazı tecrübeli at yarışı meraklıları, atlar virajı dönerken onları renklerinden tanımış olmalıydı, çünkü atların isimleri kasvetli kalabalığın ağzından parlak füzeler gibi yükselmeye başladı. Yanımda ellerini çılgınlar gibi ileriye uzatan biri vardı ve atlardan biri kafasıyla öne geçtikçe zafer sarhoşluğuyla ayakları üstünde tepiniyor, kulak tırmalayıcı, son derece tiz ve berbat bir sesle "Ravachol! Ravachol!" diye bağırıyordu. O atı süren jokeyin üstünde kesinlikle mavi bir renk parlıyordu ve ben de kendi atım kazanamadığı için biraz öfkelendim. Yanımdaki ahmağın berbat sesiyle "Ravachol! Ravachol!" diye anırmaları tahammül sınırımı gitgide zorluyordu; içimde soğuk bir hiddet büyüyordu ve onun bu bağıran, yayvan ağzının ortasına yumruğumu indirmek istiyordum. Sinirden köpürüyordum, ateş başıma vurmuştu ve her an aptalca bir şey yapmaktan korkuyordum. Fakat tam o sırada başka bir at birinciye yetişti. Belki... Belki de bu gelen Teddy'di; bunun ümidiyle neşem gene yerine geldi. Gerçekten de eyerden kalkan ve atın sağrısından aşağı bırakılan kolun rengi kırmızıya benziyordu; bu, Teddy olabilirdi, olmalıydı, evet, kesin oydu. Fakat budala jokey neden atını daha fazla hızlandırmıyordu? Hadi bir kırbaç daha at! Bir daha! Evet! Evet! Şimdi birinciyle başa baş geliyorlardı! Aralarında sadece bir karış fark kalmıştı. Hayır Ravachol! Ra-

vachol! Hayır, Ravachol olmasın! Teddy! Teddy! Hadi, hızlan Teddy! Teddy!

Âniden ve güçlükle kendime geldim. Neydi – neydi tüm bunlar? Bu bağıran adam kimdi? "Teddy, Teddy!" diye tepinen kimdi? Evet, bizzat bendim! Ve bu coşkulu yırtınışımla kendimden korktum. Durmak, kendime gelmek istiyordum; tüm bu fevri hareketlerim yüzünden içimi âni bir utanç hissi kaplamıştı. Gene de hâlâ gözlerimi yarıştan ayıramıyordum, çünkü iki at birbirine yapışmış gibi dip dibeydi ve artık delicesine nefret ettiğim, lânet Ravachol'u takip eden atın gerçekten de Teddy olduğunu düşünüyordum, çünkü etrafımdaki insanlardan farklı bir isim için tiz tezahüratlar yükselmeye başlamıştı: "Teddy, Teddy!" Bir saniyeliğine ayılmamın ardından bağrışlar beni tekrar tutku havuzuna çekti. Teddy kazanacaktı, Teddy kazanmalıydı ve şimdi, şimdi gerçekten de kafası, hızla uçan atın önüne geçmişti. Aralarında bir karış fark vardı, sonra iki karış oldu ve şimdi, şimdi Teddy'nin boynu bile görünüyordu. O anda çanların keskin sesi duyuldu ve havaya neşe, üzüntü ve öfke çığlıkları karıştı. Bir saniyeliğine o duymayı çok istediğim isim, kabarıp tepedeki mavi gök kubbeyi doldurdu. Sonra yitip gitti ve bir yerlerde müzik çalmaya başladı.

Üstüme hararet basmıştı, terden sırılsıklam olmuştum ve küt küt atan kalbimle sandalyemden kalktım. Bir yerlere uzanmam filan gerekiyordu; taşkın coşkum yüzünden darmadağın olmuştum. Hayatımda daha önce hiç hissetmediğim bir tür uyuşturucu damarlarımdan geçmişti. Garip bir şekilde içimdeki dürtüye köle gibi teslim olarak durduk yere neşelenmiştim. Atımın kazanmasını hiç de istemiyormuş, aslında paradan kurtulmayı diliyormuş gibi davranmayı denedim, ancak boşunaydı. Kendimi bu yalana inandıramadım; tüm organlarımın korkunç bir kasılmayla büyülenmiş gibi beni bir yerlere itmeye çalıştığını hissediyordum ve nereye olduğunu aslında gayet iyi biliyordum: zaferimi kucaklamaya, onu hissetmeye ve ellerimle dokunmaya. Paramı almaya gidiyordum;

bir sürü parayı, bir sürü mavi çıtır çıtır banknotu parmaklarımda hissetmek, bu heyecanımı avuçlarımda görmek istiyordum. Alışık olmadığım, tehlikeli bir şehvet beni ele geçirmişti ve hiçbir utanma duygusu bunun önüne geçemiyordu. Ayağa kalkar kalkmaz aceleyle gişe penceresine doğru koşturdum, sabırsızlıkla önümdeki insanları dirseklerimle kabaca itekleyerek gişe kuyruğunda bekleyenleri de yardım. Parayı, yalnızca parayı almaya odaklanmıştım. Çarptığım biri arkamdan "Hödük!" diye mırıldandı; onu duydum, ancak hiç tartışacak halde değildim. Tuhaf, hastalıklı bir sabırsızlıkla sarsıntı geçiriyordum. Sonunda sıra bana geldi; ellerim aç gözlülükle bir deste mavi banknotu kaptı. Paraları ellerim titreyerek mutlulukla saydım. 640 kron kazanmıştım.

Paraları hırsla kavradım. Aklıma gelen ilk düşünce tekrar bahse girip daha fazlasını, çok daha fazlasını kazanmaktı. O aldığım yarış bültenini ne yapmıştım? Doğru ya, onu tüm o galeyanda kenara fırlatmıştım. Yeni bir tanesini almak için etrafa göz gezdirdim. Sonra çevredeki herkesin birden dağılmaya, çıkışa doğru gitmeye başladığını, gişe pencerelerinin yavaş yavaş kapatıldığını ve havada dalgalanan bayrağın indirildiğini fark ederek tarifsiz bir dehşete düştüm. Oyun sona ermişti! Az önceki, yapılan son yarıştı. Bir saniyeliğine orada donakaldım. Sonra sanki haksızlığa uğramışım gibi büyük bir öfkeyle parladım. Yıllardan beri ilk kez sinir hücrelerim gerilmiş tir tir titrerken, damarlarımdaki kan hiç olmadığı kadar hararetle akarken yarışın bittiği gerçeğine bir türlü razı gelemiyordum. Hâlâ daha, acaba bir hata olabilir mi, diye kendimi kandırıp sahte bir umut beslemeye de gerek yoktu. Çünkü renkli kalabalık artan bir hızla alanı terk ediyordu ve geriye kalan tek tük insanların arasında çiğnenmiş yeşil çimler görünmeye başlamıştı artık. Burada sinirli bir şekilde beklememin ne kadar gülünç olduğunu idrak etmeye başladım ve şapkamı alıp –bastonumu heyecandan olacak turnikelerde unutmuştum– çıkışa doğru yürüdüm. Yalaka görevlilerden biri kasketini çıkarıp selâm ve-

rerek önüme atladı ve ona araba numaramı söyledim. Ellerini ağzında birleştirerek ileriye doğru seslendi ve atlar nal sesleriyle hızla bize doğru geldi. Şoföre yavaşça ana caddeye sürmesini söyledim. O andan itibaren içimdeki heyecan durulmaya ve yerini huzura bırakmaya başladı; hattâ tüm sahneleri tekrar zihnimde yaşatmak için kışkırtıcı bir arzu duyuyordum.

O sırada başka bir at arabası yanımızdan geçti; gayriihtiyari ona baktım ve sonra, bilhassa kafamı hemen diğer yöne çevirdim. Bu o kadın ve şişman kocasıydı. Onlar beni fark etmemişti. Ama suçüstü yakalanmışım gibi boğazımı sıkan korkunç bir his beni hemen ele geçirdi. Onlardan bir an önce uzaklaşmak için neredeyse şoföre atları hızlandırmasını söyleyecektim.

Rengârenk giysileri içindeki kadınları taşırken çiçek teknesi gibi görünen, salınarak kestane ağaçlarıyla çevrili nehrin kenarından geçen diğer faytonlarla birlikte lastik tekerleklerin üzerinde sarsıntısız ilerliyorduk. Hava yumuşak ve ılıktı, akşam serinliğinin ilk esintileri polenlerin güzel kokularını hafifçe oradan oraya taşıyordu. Ancak gelirken yaşadığım o huzurlu, rüya gibi ruh halime geri dönmekte direniyordum: dolandırdığım adamla karşılaşmak acı bir şekilde içime oturmuştu. Soğuk bir hava akımı bir delikten sızıp hararetli tutkumu söndürmüştü. Şimdi sağduyulu bir şekilde her şeyi gözümün önüne getiriyor ve bunu neden yaptığımı gerçekten anlayamıyordum: benim gibi yüksek sosyete mensubu bir centilmen, saygıdeğer bir yedek subay hangi akla hizmet, ihtiyacı olmayan bir parayı alıp cüzdanına koyabiliyor, hattâ açgözlü bir hırsla yaptığından keyif alıp tüm mazeretleri geçersiz kılabiliyordu? Bir saat öncesine kadar dürüst ve temiz bir insan olan ben, para çalmıştım. Bir hırsızdım. Ve araba sessizce yol alırken âdeta kendi kendimi dehşete düşürmek ister gibi hükmümü, nal sesleriyle ritim tutarak, yarı sesli bir şekilde tekrarlıyordum: "Hırsız, hırsız, hırsız, hırsız!"

Ancak o anda olanların tuhaflığını nasıl açıklayabilirim ki? Her şey inanılmaz sıradışıydı ve bunları gerçekten kendim uydurmuyordum. O anda hissettiğim tüm duyguları, zihnimden geçen düşüncelerin tüm titreşimlerini mucizevi bir şekilde en ince ayrıntısına kadar, otuz altı yaşına kadar hiçbir deneyimi hatırlamadığım kadar net hatırlıyorum. Buna rağmen hâlâ bu absürd olaylar zincirini, sürekli değişen ruh halimi açığa vurmada büyük bir zorluk çekiyorum. Hattâ bu halimi herhangi bir yazarın ya da psikologun bile açıklayabileceğinden şüpheliyim. Yalnızca tüm bu yaşananları bir düzene koyup beklenmedik bir anda parlayan bu ateşimi biraz olsun yansıtmaya çalışabilirim. Neyse, en son kendime "Hırsız, hırsız, hırsız!" diyordum. Sonra tuhaf bir anda; sessiz, kıpırtısız bir anda –ah, bunu ifade etmek öyle zor ki– içimdeki sese, yalnızca kendi içimdeki sese kulak verdim. Sözüm ona kendimi dava etmiştim, mahkemenin önünde kendimi suçlamıştım ve davalının hâkime cevap verme sırası gelmişti. Kendimi dinledim ve – hiçbir şey olmadı. "Hırsız" sözcüğünün kırbaç darbesi gibi bir etki yaratacağını, dehşete düşeceğimi, tarif edilemez bir utanç ve pişmanlık duyacağımı sanıyordum; ancak hiçbir şey hissetmedim. Sabırla birkaç dakika daha bekledim ve sonra iç sesime biraz daha kulak verdim –çünkü bana meydan okuyan bu inatçı sessizliğin ardında mutlaka bir kıpırtı olmalıydı– ve büyük bir ümitle o gelmek bilmeyen sesi dinledim; kendimi cezalandırmamla birlikte bir çeşit nefret, hayal kırıklığı ya da çaresizlik feryadı duymayı umuyordum. Ve hâlâ bir şey olmuyordu. Hiçbir ses duyulmuyordu. Kendi kendime "hırsız" sözcüğünü yineledim. "Hırsız! Hırsız!" Ağır duyan, uyuşmuş vicdanımı uyandırabilmek için son bir kez sesli olarak söyledim: Hırsız! Gene hiçbir kıpırtı olmadı. Sonra âniden karanlık derinliklerimde bir kibrit yanmış gibi bilinçaltım parlak bir ışıkla aydınlandı: Utanç duymuyordum; utanç duymayı *diliyordum*. Derinlerde bir yerlerde bu aptalca hareketimle garip bir şekilde gurur duyuyor, üstüne üstlük eğleniyordum da.

Bu nasıl mümkün olabilirdi? Beklenmedik itirafıma direnmeye çalışıyordum, çünkü kendimden gerçek anlamda ürkmüştüm. Fakat bu farkındalık kocaman bir dalga gibi büyük bir hızla yayılıyordu. Hayır, kanımın böyle kaynamasının sebebi kesinlikle utanç değildi, öfke ya da tiksinme de değildi. Aksine sevinçti; sarhoş edici bir neşeyle ışıldıyordum. Yaptığım haylazlıkla hararetli bir adrenalin duygusuna kapılmıştım. Uzun yıllardır ilk kez gerçek anlamda yaşadığımı hissediyordum, hislerimin ölmediğini sadece uyuşmuş olduğunu fark ediyordum; bu tozlanmış kayıtsızlık tabakasının altında bir yerlerde tutkunun esrarengiz, sıcak köpükleri hâlâ akıp gidiyordu. Şimdi sihirli bir değnek şans eseri bu noktaya dokunmuştu ve tutkular su yüzüne çıkmış, kalbime ulaşmıştı. Yaşayan, nefes alan bu evrende benim de, benim de bir parçam dünyeviydi ve hırs ve arzularla patlayan gizemli bir volkan gibi alevleniyordu... Ben de yaşıyordum, ben de bir canlıydım, ben de ateşli, tehlikeli arzularla yanıp tutuşan bir insandım. Tutku fırtınası bir kapıyı açmış, içimdeki derinliği keşfetmişti ve bilinmeyen bu yönümü baş döndürücü bir hazla izliyordum. Hem korkmuş hem de hayran kalmıştım. Fayton düşler içindeki bedenimi burjuva sosyetesine doğru taşırken ben kendi insaniyetime doğru giden basamaklardan derinlere iniyordum. Sessizce ve yapayalnız yaptığım bu yolculuğumda yanımda sadece bilincimi aydınlatan parlak meşalem vardı. Etrafımdaki binlerce insan kahkahalar atıyor, hayata katılıyorken ben içimdeki yitik beni arıyordum ve bu büyülü düşünce yolculuğumda geçen yıllarımı bir bir gözden geçirdim. Hayatımın tozlu, kör aynaları arasında kaybolmuş anıları birdenbire gün yüzüne çıkmaya başladı. Bir keresinde, okul sıralarındayken sınıf arkadaşımın kalem açma çakısını çaldığımı hatırladım; onun çakısını arayışını, herkese onu görüp görmediklerini soruşunu, bulmak için çırpınışını aynı bu şekilde şeytani bir keyifle izlemiştim. Aslında cinsel ilişkilerde de tuhaf şiddet eğilimlerim vardı, ancak anlaşılan o ki tutkularım toplumun dayattığı

kusursuz bir beyefendi olma ideali yüzünden körelmiş, ayaklar altına alınmıştı. Ama hayatın sıcak suları herkeste olduğu gibi bende de derinlerde, çok derinlerde bir yerlerde çeşme ve kanallardan akıyordu. Bir hayatım vardı elbet, ama hiçbir zaman o hayatı dolu dolu yaşamaya cüret edemedim, kendimi her zaman dizginledim ve kendimden gizledim; fakat şimdi baskılanmış benliğim patlayıvermiş, hayat denen o zenginlik, o tarifsiz enerji bana üstün gelmişti. Hayatın benim için hâlâ büyük bir anlam ifade ettiğini biliyordum; tıpkı bir annenin karnındaki çocuğun ilk kıpırtısında hissettiği gibi şükran dolu bir duygu içindeydim. İçimde –bunu başka türlü nasıl ifade edebilirim, bilemiyorum– hayatın gerçek özü, doğası filizleniyordu, –bunu yazdığım için neredeyse utanıyorum– ölmüş bir adamken şimdi gene çiçek açıyordum; kırmızı kanın damarlarımda sabırsızca dolaştığını hissediyordum, solgun hislerim tekrardan yeşeriyordu ve tadı bilinmeyen bir meyve gibi erginleşiyordum. Tannhäuser[1] mucizesi vızır vızır binlerce insanın boş vaktini eğlenerek geçirdiği bir at yarışında parlak bir ışık gibi bana doğmuştu: tekrardan hissetmeye başlamıştım; kurumuş köklerim tomurcuklanmaya başlamıştı.

Yanımızdan geçen faytondaki bir beyefendi bana el sallayıp adımı seslendi – sanıyorum ilk seslenişi değildi. İçimde şırıl şırıl bir nehir gibi akan, deneyimlediğim en derin ve tatlı rüyadan koparılmanın verdiği öfke ve rahatsızlıkla silkindim. Fakat bana seslenen adamın yüzünü görür görmez ayıldım: şimdilerde savcı olan kıymetli sınıf arkadaşım Alfons. Birden aklımda bir düşünce belirdi ve kendi kendime dedim ki: seni kardeşçe selâmlayan bu adamın üzerinde ilk kez bir yaptırımı var; işlediğin suçu bir bilse hemen onun avı haline gelirdin. Eğer yaptıklarını bilseydi seni tuttuğu gibi arabadan indirmek, rahat burjuvazi hayatından çekip almak ve üç ilâ beş yıl boyun-

[1] Tannhäuser: Richard Wagner tarafından 1845'te yazılmış ve bestelenmiş üç perdelik operadır. (ç.n.)

ca kasvetli bir dünyaya, parmaklıkların ardındaki döküntülerin yanına, yoksulluk kaderinin sillesini yiyen diğer hırsızlarla birlikte kirli hücrelere tıkmak zorunda kalırdı. Ancak bu soğuk ürperti gene yalnızca bir anlığına titreyen el bileklerimi kavramış, bir anlığına kalp atışlarımı durdurmuştu – sonra bu düşünceler de yerini huzura ve olağanüstü, arsız bir gurura bırakmıştı; öyle ki etrafımdaki herkesi büyük bir özgüvenle hattâ biraz da hor görerek süzmeye başlamıştım. Gerçekte kim olduğumu bir bilseniz beni selâmlayan bu tatlı, dostane gülümsemelerinizle apışıp kalırdınız, diye aklımdan geçiriyordum. Size verdiğim selâmları kibirli, öfkeli ellerinizle bir pislikmiş gibi fırlatıp atardınız. Fakat siz beni dışlamadan önce ben sizi çoktan defetmiştim: bugün öğleden sonra ben de tıpkı pistonun hareket etmesini sağlayan dişlilerden biri gibi sessizce işlevimi yerine getirdiğim –kibirle kendi çevremde döndüğüm– büyük makinenin bir parçası olmaktan çıkıp sizin ölü, iskelet dünyanızdan sıyrıldım ve hiç bilmediğim derinliklere düştüm. Sizinle geçirdiğim saydam bir ömür boyunca az önce yaşadığım saat kadar canlı hissetmedim kendimi. Ben artık sizden biri değilim, olamam! Sizin dışınızda bir yerlerdeyim; belki daha yüksekte ya da derindeyim ve artık sizin burjuva rahatlığınızın düzlüğüne asla geri dönemem. Hayatımda ilk kez insanlığın içindeki iyi ve kötücül arzuları keşfettim. Ancak siz benim hangi arzulardan geçtiğimi bilemeyeceksiniz, beni hiçbir zaman gerçekten tanıyamayacaksınız: siz insanlar, sırrım hakkında ne biliyorsunuz ki?

Gelip geçen faytonlardaki tanıdıkları soğukkanlı bir ifadeyle selâmlayan ve teşekkürlerini sunan şık bir beyefendi olarak o sırada neler hissettiğimi nasıl izah edebilirim? Yüzümdeki maske, yani geçmişte olduğum kişinin dış görünüşü çevredeki simaları görüyor ve tanıyorken içimde coşkulu bir müzik çalıyordu ve bu duyduğum çılgın gümbürtüde kazara çığlık atmamak için kendimi zor zapt ediyordum. İçimdeki hisler öyle taşkındı ki artık fiziksel bir acı duyuyordum: tıpkı boğulan biri

gibi elimi göğsümün altına yüreğimin acıyla gümbürdediği yere bastırmam gerekiyordu. Ne var ki acıyı, arzuyu, korkuyu, dehşeti ve üzüntüyü birbirinden ayıramıyor, hepsini aynı anda hissediyordum. Ve ilk kez o zaman gerçekten yaşadığımı, nefes aldığımı, hissettiğimi idrak ettim. Yıllardır tatmadığım bu en basit ve ilkel duygular beni sarhoş etmişti. Otuz altı yıllık hayatımda kendimi bir an bile o yaşadığım muallak saatteki kadar hayat dolu hissetmemiş, mest olmamıştım.

Hafif bir sarsıntıyla araba durdu: Şoför atlarını dizginledi ve arkasını dönüp bana eve kadar gidip gitmek istemediğimi sordu. Başım dönüyordu, şöyle bir caddeye baktım ve ne kadar zamandır düş âleminde olduğumu fark edince hayrete düştüm; saatlerdir kendimde değildim. Hava kararıyordu, hafif bir yel ağaçların tepelerini sallandırıyordu ve kestane çiçeklerinin kokuları akşamüstü serinliğine karışmıştı. Yüksek ağaçların ardında gümüş ayın örtük silueti parlamaya başlamıştı. Bu kadarı yeterdi, yetmeliydi. Fakat henüz eve, sıradan dünyama geri dönmek istemiyordum. Şoföre borcumu ödedim. Cüzdanımı çıkarıp banknotları parmaklarımın arasında saydığımda bileklerimden parmak uçlarıma kadar hafif bir elektrik şoku hissettim. Demek ki içimde eski, utanç duyan benden kalıntılar vardı hâlâ. Bir beyefendinin ölmekte olan vicdanı hâlâ can çekişiyordu, ancak bu kez ellerim daha da büyük neşeyle tekrar çalıntı parayı kavradı ve keyifli ruh halim bahşiş verecek kadar cömertti. Şoför öyle minnettar oldu ki gene gülmeden edemedim: Ah, bir bilseydin! Atlar hareket etmeye başladı, araba ilerledi. Mutlu zamanlar geçirdiğim bir kıyıya geminin güvertesinden el sallar gibi arabanın gidişini izledim.

Mırıldanan, kahkahalar atan, müzikle sürüklenen kalabalığın ortasında dalgın ve bir süre kararsız dikildim. Saat yaklaşık yediydi, Prater'den sonra genelde arkadaşlarla yemek yediğimiz Sachergarten'a yöneldim kendiliğinden. Şoför muhtemelen bunu bildiği için beni buralara bırakmıştı. Ne var ki seçkin bahçe restoranın çitlerindeki kapı koluna dokunur dokunmaz

kendimi frenledim: Hayır, hâlâ kendi dünyama dönmeye hazır değildim. Esrarengiz bir şekilde bedenime işleyen bu harika değişimin gündelik sohbetlerle çözülüp gitmesini istemiyordum; saatlerdir bana zincir vuran maceramın ışıltılı büyüsünü biraz daha yaşamalıydım.

Bir yerlerden belli belirsiz bir müzik sesi yankılanıyordu ve ben elimde olmadan sesi takip ettim, ne de olsa bugün her şey beni cezbediyordu. Tamamen rastlantısal vakit geçirmek bana kendimi çok iyi hissettirdi; nazikçe dalgalanan insan kalabalığında amaçsızca oradan oraya sürüklenmenin olağanüstü bir çekiciliği vardı. Bu yoğun, ateşli insan girdabında kanım kaynıyordu: birdenbire tüm bedenim gerilmiş, duyularım insan nefesinin, toz, ter ve tütünün keskin ve dumanlı kokusuyla uyarılmış, güçlenmişti. Daha düne kadar adi, kaba ve tiksindirici bulduğum, içimdeki zarif centilmenin hayatı boyunca kibirle sakındığı her şey şimdi esrarengiz bir şekilde beni kışkırtıyordu. İlk kez hayvani dürtüler ve vahşi duygularla kendimi bağdaştırabiliyordum. Burada, şehrin en döküntü yerlerinde askerler, köylü kızlar ve sokak serserilerinin arasında kendimi garip bir şekilde huzurlu hissediyordum; havadaki buruk kokuyu neredeyse açgözlülükle içime çekiyor, etrafımdaki düğüm olmuş kalabalık tarafından itilip kakılmaktan hoşlanıyordum ve ânın, beni gelişigüzel sürükleyeceği yerleri görmeyi heyecanla bekliyordum. Lunapark tarafından gelen büyük zillerin ve trampetlerin sesleri gitgide belirginleşiyor, mekanik müzik dolabından tekdüze bir ritimle coşkulu Polka[1] şarkıları ve gürültülü Vals müzikleri geliyordu. Zaman zaman etraftaki dükkânlardan boğuk bir gümbürtü, kahkaha sesleri ve sarhoşların bağrışları duyuluyordu. Sonra çocukken bindiğim, ağaçların ortasında dönen atlıkarıncaların cırtlak ışıkları gözüme ilişti. Meydanın ortasında durdum ve tüm bu gürül-

[1] Polka: 19. yüzyıl ortalarında çıkan Çek halk dansı ve müzik türü. (ç.n.)

tünün bedenime nüfuz etmesine, gözlerimi ve kulaklarımı doldurmasına izin verdim: karşımdaki gürültülü çağlayışlar, cehennem gibi kargaşa bana iyi gelmişti, çünkü bu hırgür, içimdeki sağanağı biraz olsun bastırıyordu. Salıncakta havalara kadar yükselerek sallanırken etekleri uçuşan ve âdeta kadınlık organlarından kopup gelen şehvetli sevinç çığlıkları atan köylü kızları, jetonla oynanan gücünü test etme makinelerinde ağır çekiçleri vurup gülüşen kasap oğlanları, maymun gibi el kol hareketleri yapan ve kaba sesleriyle bağırarak müzik sesini bastırmaya çalışan tellalları izledim; onlar da diğer binlerce sese ve kalitesiz müzik eşliğinde titrek ışıklar altında sosyalleşmenin verdiği hazla sarhoş olan kalabalığın dur durak bilmeyen devinimine karışıyordu. Artık daldığım düşten uyandığım için âniden diğer insanların hayatlarını, milyonluk şehirde biriken ateşli coşkunun bir pazar akşamında, birkaç saatlik zaman diliminde dışarıya dökülüşünü gözlemleyebildim. Kalabalık kendi karanlık ve hayvani şehvetiyle uyarılmış, içgüdüsel şevkini sağlıklı bir şekilde dışarı akıtıyordu. Ve yavaş yavaş yanımdan geçen insanların hararetli vücutlarının samimi, tutkulu dokunuş ve sürtünüşleriyle onlardaki ateşli coşkular bana da bulaşmaya başladı: sinirlerim burnuma gelen keskin kokuyla uyarılmıştı ve irademin dışında hareket ediyordu, duyularım kalabalığın gürültüsüyle sersemce raks ediyordu ve güçlü arzularla birleşmiş bir esrime halindeydim. Yıllardır ilk defa, belki de hayatım boyunca ilk defa, bir zamanlar yabancısı olduğum bu kalabalığın ve insanların bana şehveti bulaştırabilme gücüne sahip olduğunu fark ettim. Engellerimi aşmıştım ve damarlarımdan dünyaya akan kan, aynı ritimde, çağlayarak bana geri dönüyordu. Ardından yepyeni bir hırs beni ele geçiriyordu: tutkuyla özlemini duyduğum bu ateşli, yabancısı olduğum insanlıkla aramdaki son duvarı da yıkıp onlarla bir olmak için can atıyordum. Erkeksi arzularımla bu büyük, ateşli dünyanın şehvetli rahmine hasret kalmıştım, öte yandan içimdeki dişi bir haz, her bir dokunuşa, haykırışa, cazibeye, kucaklamaya

razıydı – artık benim de içimde aşkın var olduğunu biliyordum, dahası aşka karşı sadece ergenlik zamanımda hissettiğim doyumsuz bir istek duyuyordum. Ah, sadece yaşamın içine dalmak, diğerlerinde gördüğüm coşkulu, neşeli, nefes alan tutkuya dokunabilmek, onların damarlarına akabilmek: bu kalabalığın küçük, isimsiz bir parçası olabilmek, dünyanın kirine karışabilmek, bu bataklıkta diğer on binlerce insan gibi hazdan titreyen, ışık saçan bir varlık olabilmek – ah, bu yoğun duygulara, girdaba dalıp gitmek, gergin yayımdan bir ok gibi bilinmeze, müşterek gökyüzüne fırlatılmak...

Şimdi biliyorum ki, o sırada sarhoş olmuştum. Çevremdeki her şey kanıma girip birbirine karışıyordu: atlı karıncaların gümbürdeyen çan sesleri, erkeklerin onları kavrayışlarıyla yükselen şehvetli ve arzulu kadın kahkahaları, karmakarışık müzik sesleri, uçuşan elbiseler... Her bir ses içime saplanıyor, çarpıntılarım artıyor ve şakaklarım zonkluyorken olağanüstü canlanmış duyularımla (tıpkı deniz tutmasında olduğu gibi) her dokunuş ve bakışı hissedebiliyordum. Ancak tüm bunların hepsi aynı anda gerçekleşiyor ve başımı döndürüyordu. Darmaduman halimi kelimelere dökebilmemin imkânı yok, belki şöyle bir benzetmeyle bunu anlatmayı başarabilirim: Sesler, gürültü ve duygularla öylesine dolup taşmıştım ki tıpkı dişlilerini son hızda döndüren, az sonra göğsümdeki kazanı havaya uçuracak basınç altındaki bir makine gibi hararet yapmıştım. Kızışmış kanım parmak uçlarıma baskı yapıyor, şakaklarımı zonklatıyor, boğazımı düğümlüyordu; kan ter içinde kalmıştım – hislerime çökmüş yıllar süren rehavetin ardından birden beni içine alan bir ateşte kavruluyordum. Bir şekilde kendimi dışa vurmam, belki bir sözle ya da bakışla duygularımı ifade etmem, dışarı taşmam, içimdekileri dökmem, teslim olmam, icabında bayağılaşmam ama çözülmem gerekiyordu – beni ılık, akışkan, canlı unsurdan alıkoyan susmanın sert kabuğundan sıyrılmam, kendimi kurtarmam lazımdı. Saatlerdir kimseyle konuşmamış, kimsenin elini sıkmamış, kimsenin meraklı ya

da sorgulayıcı bakışlarına maruz kalmamıştım ve şimdi yaşananların da etkisiyle sessiz kalmaya daha fazla tahammülüm kalmamıştı. Binlerce, on binlerce insanın sıcaklığını, sesini üzerimde hissederken bir insanla iletişim kurmayı ve paylaşımda bulunmayı daha önce hiç arzulamadığım kadar büyük bir şiddetle arzuluyordum, fakat etrafımdaki kan damarından koparılmış gibiydim. Denizde susuzluktan ölüyordum. Ne yöne bakarsam bakayım gelip geçenlerin buluşmalarına, birbirlerine dokunuşlarına, cıva damlacıkları gibi oyun oynarcasına neşeyle bir araya gelmelerine tanık oluyordum ve çektiğim işkence ikiye katlanıyordu. Delikanlıların yoldan geçen kızlara seslenip hemen ardından kollarına girmeleri, herkesin birleşip buluşması bende kıskançlığa yol açtı: atlıkarıncaların önünde bir kere selâmlaşmak, bir bakış, bir dokunuş sohbete girmelerine yetiyor da artıyordu; aralarındaki buzlar eridikten birkaç dakika sonra ayrı yollardan gidiyorlardı belki, ama sonuçta birbirleriyle bir iletişimde bulunuyorlar, konuşuyor, paylaşıyorlardı ki şu an ben de yalnızca bu gibi şeyler için yanıp tutuşuyordum. Her ne kadar topluluk önünde konuşma konusunda epey becerikli, iyi bir hatip ve gramerci sayılsam da şimdi biriyle konuşmaktan ödüm kopuyordu; bu geniş kalçalı köylü kızları, benimle alay ederler, diye çok çekiniyordum. Gerçekten de biri şans eseri bana dönünce hemen gözlerimi kapatıyordum. Oysa tek bir sözcüğe bile hasrettim. Bu insanlardan ne istiyordum, ben bile bilmiyordum; ancak içimdeki yangının beni yakıp kül etmesine daha fazla dayanamayacaktım. Ama her geçen yoluna devam ediyor, her bakış benden uzaklaşıyor ve kimse benimle olmak istemiyordu. Bir ara yaklaşık on iki yaşlarında, üstü başı dökülen bir oğlan yakınıma geldi: gözlerinde imrenerek izlediği yukarı aşağı sallanan tahta atların parlak ışığının yansıması vardı. Minik ağzı büyük bir özlemle ardına kadar açılmıştı: atlıkarıncaya binmek için parasının olmadığı belliydi, o da binenlerin çığlık ve kahkahalarından tatmin olmaya çalışıyordu. Binbir güçlükle ona doğru

yöneldim ve sordum: (ama neden sesim böyle titremiş ve çatlamıştı?) "Siz de bir tur binmek istemez miydiniz?" Bana döndü, korkmuştu. (Neden?, Neden?) Kıpkırmızı kesilip hiçbir şey söylemeden koşarak uzaklaştı. Yalınayak gezen bir çocuk bile benim onu hoşnut etmeme izin vermiyordu. Bende korkutucu, acayip bir şeyler vardı anlaşılan; bu büyük kalabalığa asla dâhil olamıyordum. Hareketli suya karışamayan bir damla zeytinyağı gibi içlerinde yüzüyordum ancak.

Gene de vazgeçmeyecektim, artık yalnız kalmaya tahammülüm yoktu. Tozlanmış rugan pabuçlarımın içinde ayaklarım âdeta alev almıştı, dumanlı hava boğazımı kupkuru yapmıştı. Çevreme bakındım: sağımda ve solumdaki insan trafiğinin arasında küçük adalar gibi duran yeşil alanlar, pazar keyfi yapan sıradan vatandaşların bir ellerinde bardak biraları bir ellerinde Virgina marka sigaralarıyla oturdukları bakımsız tahta bankları ve kırmızı masa örtüleri olan birahaneler vardı. Manzara oldukça cezbediciydi: birbirine yabancı insanlar burada yan yana oturup sohbet edebiliyordu; tüm bu kargaşaya nazaran huzurlu bir görüntüydü. Ben de bir birahanenin yolunu tuttum, masalara göz gezdirdim. Birinde bir aile oturuyordu; irikıyım bir işçi ve karısı, yanlarında iki şen şakrak kız ve bir tane de küçük oğulları vardı. Başlarını sallıyor, şakalaşıyorlardı ve onların gamsız, huzurlu bakışları bana çok iyi gelmişti. Onları kibarca selâmlayıp bir sandalye çektim ve oturabilir miyim, diye sordum. Kahkahaları âniden kesildi ve bir anlığına hepsi sanki aralarından birinin onay vermesini bekler gibi donakaldı. Sonra kadın şaşırmış bir ifadeyle: "Buyurun, buyurun." dedi. Oturdum ve oturur oturmaz onların rahatlıklarını bozmuşum gibi hissettim, çünkü ben geldikten sonra masayı derin bir sessizlik kapladı. Oraya buraya saçılmış tuz ve karabiberlerin olduğu kırmızı kareli masa örtüsünden bakışlarımı kaldırmaya cüret edemesem de onların yadırgayan gözlerinin benim üzerimde olduğunu hissedebiliyordum ve âniden –ne yazık ki artık çok geç– jeton düştü; işçilerin geldiği bir birahane için

fazlasıyla şıktım. Üzerimdeki takım elbisem, parizyen silindir şapkam, füme kravatımın üzerindeki inci broşum, gereğinden fazla olan süsüm, lüks parfümümün yaydığı koku burada bir tezatlık oluşturuyordu ve beni bir düşman gibi gösteriyordu. Karşımda oturan bu beş kişinin sessizliğiyle gittikçe daha da eziliyor ve zavallı bir halde örtüdeki kırmızı kareleri tekrar baştan sayıyordum; âniden kalkıp gitmekten utandığım için elim kolum bağlanmıştı, ancak işkence çeken gözlerimi yukarı kaldırmak için de fazlasıyla ödlektim. Nihayet bir garson gelip önüme büyük bir bira bardağı koyarak beni biraz olsun kurtardı. En azından artık elimi oynatabilir ve biramı içerken yan gözle masaya bakabilirdim. Gerçekten beşi de dikkatle beni izliyordu; bakışlarında kin yoktu elbet, ancak lüzumsuz bir yadırgama vardı. Beni basit dünyalarını istila eden davetsiz bir misafir olarak görüyorlardı; bulundukları sosyal sınıfa özgü saf içgüdüleri onlara, kesinlikle bir şeyler talep etmek için orada olduğumu, kendi çevremde olmayan bir şeyi almaya geldiğimi ve burayı sırf sevdiğim, merak ettiğim ya da basitçe vals müziğinden, biradan, bir pazar akşamı burada oturup huzurlu vakit geçirmekten hoşlandığım için ziyaret etmiş olamayacağımı söylüyordu. Tıpkı atlıkarınca teklifimle keyfi kaçan o çocuk ya da dışarda benim beyefendi duruşum ve giysilerimi görünce bilinçaltlarıyla bir savunma mekanizması geliştiren o kalabalıktaki binlerce yabancı gibi onlar da ziyaretimin hiç anlamadıkları ve güvenmedikleri bir amacı olduğunda hemfikirdi. Gene de belki iyi niyetle söylenmiş, basit, içten, dürüst ve insani bir söz bulabilsem baba ve anneden bir karşılık alabilir, kızların yüzünü güldürebilir, oğlanla atış poligonuna gidip çocukça eğlenebilirdim. Böylesine sıradan bir sohbetin saf atmosferine kapılıp beş, bilemedin on dakika içinde duvarlarımı yıkmaya, sıcak ve samimi sohbetlerine dâhil olmaya dünden razıydım. Ancak konuşmayı başlatacak o basit, ilk cümleyi bir türlü bulamıyordum; lüzumsuz, karşı koyamadığım aptalca bir utanç hissi boğazımda düğümlenmişti ve masalarını işgal

ettiğim bu basit insanların önünde suçlu biri gibi bakışlarımı bir an olsun kaldıramıyor, rahatsız edici varlığımla pazar günlerinin son saatlerinin içine ettiğimi düşünüp kendimi yiyip bitiriyordum. Ve orada oturduğum işkence dolu anlarda umursamazlık, kendini beğenmişlikle geçen yılların cezasını çekiyordum; bunun gibi binlerce masanın, milyonlarca hemşehrimin yanından yüzlerine bir kez olsun bakmadan geçip gitmiş, yalnızca kendi dar, sosyetik çevremdeki övgü ve başarılarımla ilgilenmiştim ve şimdi iletişim kurmaya muhtaç olduğum bu insanlara karşı içimde örülmüş duvar yüzünden basit bir konuşma bile başlatamıyordum.

Eskiden az çok özgür olan ben, şimdi içine kapanık, hâlâ masa örtüsündeki kırmızı kareleri sayarak ıstırap çeken biriydim. Nihayet garson yakınlara gelince ona seslendim ve neredeyse dokunmadığım biramın hesabını ödeyip, kibarca iyi akşamlar dileyerek masadan kalktım. Bana dostça ve biraz da şaşkın teşekkür ettiler: arkamı dönmesem de ben gider gitmez canlı, neşeli atmosferlerinin geri geleceğini, yabancı cismin – yani benim– ortamı terk etmesiyle birlikte sıcak sohbetlerinin devam edeceğini biliyordum.

Kendimi bir kez daha, ancak bu defa daha hırslı, açgözlü ve umutsuz bir halde insan girdabının içine attım. Gökyüzüyle birleşen siyah ağaçların altındaki kalabalık, biraz seyrekleşmişti; atlıkarıncaların dairesel ışıklarının etrafında hızla akan, yoğun bir insan trafiği yerine meydanın dış taraflarına doğru serpiştirilmiş birtakım gölgeler görünüyordu. Aynı zamanda kalabalığın köpüren, kükreyen ve arzuyla soluk alan gürültüsü daha küçük, tekdüze ses dalgalarına bölünmüştü ve zaman zaman giden insanları geri çekmeye çalışırcasına bir yerden yüksek, gümbürdeyen bir müzik sesi duyuluyordu. Şimdi yeni bir çeşit insan yüzü ortaya çıkmıştı: ellerinde balon, kâğıt konfeti taşıyan çocuklar çoktan evlerine dönmüş, her yerde rastladığım, pazar akşamını değerlendirmek için gelen aileler gitmiş onlar yerine yan sokaklardan serseri tipli, sarhoş, bağırıp çağı-

ran, sağa sola bulaşan delikanlı çeteleri meydana çıkmıştı. O yabancı ailenin tıpkı mıhlanmış gibi oturduğum masasında geçirdiğim bir saatte bu ilginç dünya daha da alçak bir seviyeye inmişti. Ancak nedense bu cüretkârlığın ve tehlikenin renkli atmosferinde önceden geçirdiğim sosyetik pazar günlerime kıyasla daha mutluydum. Benim de içimde onlarla aynı ihtiras arayışının olduğunu sezinliyordum: bu başıboş, şüpheli, toplum tarafından dışlanmış karakterlerde ister istemez kendi yansımamı gördüm; onlar da benim gibi adrenalin dolu bir macera, sıradışı bir heyecan yaşama umuduyla ava çıkmış, fellik fellik aranıyorlardı. Hattâ ben bu berduş delikanlıları, böyle özgürce ve rahatça gezinmelerini bile kıskanacak vaziyetteydim. Çünkü ben bir atlıkarınca direğine dayanmış, zorlukla nefes alıp veriyor, sessizliğin ve yalnızlığımın eziyet dolu baskısından bir an önce kurtulabilmeyi diliyordum. Ancak hareket etmekten, feryat etmekten, bir çift söz söylemekten bile âcizdim. Öylece bekliyor, dairesel ve titrek ışıkların yansımasıyla aydınlanan meydana bakıyordum. Kıpırdamadan durduğum aydınlık adadan karanlığa bakıyor, budalaca bir umutla herhangi birinin parlak ışığı fark edip bir anlığına olduğum yöne bakmasını diliyordum. Ama herkes soğuk bakışlarını benden kaçırıyordu. Kimse beni istemiyor, kimse beni kurtarmıyordu.

Herhangi birine benim gibi kültürlü, zarif, yüksek sosyete mensubu, zengin, özgür ve milyonluk şehirde en seçkin insanları tanıyan birinin gecenin bir yarısı koca bir saatini Prater'de zaman zaman gıcırdayan ve mütemadiyen dönen atlıkarıncaların direğine yaslanarak, bozulmuş plak gibi yirmi, kırk ya da yüzüncü kez çalan aynı Polka şarkılarını, aynı iç bayıltıcı vals müziklerini dinleyerek geçirdiğini anlatmaya çalışmak delilik olurdu, biliyorum. Ancak bu boyalı, aptal, tahta at kafaları etrafımda durmadan dönerken kaderimi ilk kez değiştirebileceğimi düşünmeme yol açan büyülü bir inanç yüzünden orada inatla dikiliyordum. Mantıksız davrandığımın farkındaydım, fakat bu mantıksız ısrarım heyecanlı duygular barındırıyordu;

insanlarda genelde, belki de sadece yüksek bir yerden düşerken ya da yalnızca ölmeden biraz önce görülen kas spazmının benzerini geçiriyordum. Bomboş geçip giden hayatım birikip sel olmuş gibi yükselerek gırtlağımdan çıkmaya çalışıyordu. Hâlâ birinin gelip beni bir sözüyle, bir bakışıyla kurtaracağına saçma bir şekilde inanmaya devam ettiğim için orada ısrarla dikiliyor, daha da çok ıstırap çekiyor, üstüne üstlük bu acıdan bir çeşit haz da alıyordum. Direğe yaslanmış öylece dikilirken günahımın bedelini ödüyordum: yaptığım hırsızlığın değil; çok uyuşuk, duygusuz, bomboş geçirdiğim koca bir hayatın bedelini... Ve kendi kendime ant içtim: kaderimin beni özgür bıraktığına dair bir işaret görmeden oradan ayrılmayacaktım.

Zaman geçtikçe gece, gökyüzünü kaplıyordu. Evlerdeki ışıklar birer birer kapanıyor ve yükselen gecenin gücüne güç katıyorlardı. Gece bir sel gibi çimlerdeki ışık huzmelerini yutuyordu. Benim durduğum aydınlık ada da gitgide ıssızlaşıyordu ve saati görünce şaşkına döndüm. On beş dakika sonra bu benekli tahta atlar da durdurulacak, alınlarındaki saçma kırmızı ve yeşil ampullü ışıklar kapatılacak ve bangır bangır öten müzikli makine çalmayı bırakacaktı. Sonra bu hafif hışırtılı, zifiri karanlıkta tamamen tek başıma, kimsesiz, yapayalnız kalacaktım. Artan bir tedirginlikle loşlaşan meydana baktım; iyice boşalan alanda geriye kalan birkaç çift hızla evlerinin yolunu tutuyor, tek tük sarhoş delikanlılar sendeleyerek yürüyordu. Ancak gölgelerin ardındaki uykusuz yaşam baştan çıkarıcı bir şekilde kıpırdanıyordu hâlâ. Birkaç erkek yoldan geçtiğinde kısık ıslık ya da ağız şapırdatma sesleri duyuluyordu. Sesin peşine takılıp karanlığa doğru giden erkekleri gölgelerde fısıldayan ya da rüzgâr gibi şiddetli kahkahalar atan kadınlar karşılıyordu. Karanlık sokaklardaki saklı yaşam ışıklandırılmış meydana doğru cesurca akın ediyor, fakat ne zaman aydınlık tarafta bir polis memurunun miğferi parlarsa tekrar gölgelere geri dönüyordu. Ancak polisler yollarına devam eder etmez hayalet gölgeler geri gelmeye başladı; şimdi onları tüm hatla-

rıyla görebiliyordum, ışığa epey yaklaşmışlardı. Onlar gecenin son artıklarıydı, insan akınından geriye kalan son çamurlardı: kendilerine ait bir yatakları olmayan ve gündüzleri minderde uyuyup akşamları ara vermeden sokaklarda volta atan, kullanılmış, hırpalanmış ince bedenlerini bir kuruş uğruna gecenin karanlığında gördükleri ilk erkeğe sunan, açlıktan ya da birkaç kabadayı yüzünden bu yola düşmüş, polislerin peşini bırakmadığı, yalnızca karanlıkta meydana çıkan, hem av hem de avcı olan yoksul, dışlanmış birkaç fahişe... Zaten eninde sonunda bir klinikte ya da hapishanede sönecek olan yaşamlarındaki bulanık, solgun ışığı muhafaza edebilmek için aç köpekler gibi sağdan soldan meydana çıkıyor, ışıklı alanda bir erkeğin, kayıp bir ruhun kokusunu almaya çalışıyorlardı; böylece bir iki kron karşılığı onları tatmin edip bir kafede kendilerine sıcak şarap ısmarlayabileceklerdi. Bu kızlar yaşamın son dökün tüleri, kösnül pazar kalabalığından geriye kalan son şehvaniyet gübreleriydi – karanlıktan akan bu aç bedenleri olduğum yerden büyük bir dehşetle izliyordum. Ancak bu dehşette bile büyülü bir haz vardı, çünkü bu en kirli aynalarda bile unuttuğum, karanlık duygularımın yansımasını gördüm: yıllar önce ziyaret ettiğim derin bir bataklıktaydım ve şimdi bu dünya fosforlu ihtişamıyla karşımda gene parıldıyor, duygularımı harekete geçiriyordu. Bu olağanüstü gecenin birdenbire bana sundukları, gizli kapılarımı açıvermesi, geçmişimin en karanlık anılarını hatırlatması, en gizli dürtülerimi ortaya serebilmesi ne tuhaftı! Çokça çekinmeme rağmen bu tarz kadınlara kafayı taktığım, onlara karşı ürkek bir merak ve ilgi duyduğum ergenlik zamanlarımdaki unutulmuş hisler yüzeye çıkmıştı: ilk kez bir tanesinin peşinden gittiğim rutubetli, gıcırdayan merdivenleri çıkıp yatağına girdiğim zamanı gözümün önüne getirdim – ve âniden, şimşekle aydınlanan gece gibi, o unutulmuş saatin her ayrıntısını, yatağın üzerinde kötü bir yağlı boya baskısını, boynuna taktığı şans kolyesini, o anın her titreşimini, o belli belirsiz boğuk havayı, tiksintimi

ve yeniyetme erkeklik gururumu berrak bir şekilde hatırladım. Tüm anılar birdenbire beni ele geçirmişti. Birdenbire her şeyi tüm açıklığıyla görebilmeye, inanılmaz bir sağduyu kazanmaya başlamıştım ve –bu sonsuzluk duygusunu nasıl açıklasam!– âniden beni hayatın bu son döküntüleri olan insanlara yakıcı bir merhametle bağlayan her şeyi kavradım. Bir kez suç işleme isteğiyle uyarılmış güdülerim şimdi kendi kanımdan olanı fark ediyor; bu olağanüstü gecede yasakları çiğnemek için büyük bir açlıkla bir dokunuşun, yabancı, tesadüfî bir hazzın fırsatını kollayan başıboş gezen bu insanları anlıyordu. Mıknatıs gibi onlara doğru çekiliyordum. Bu ölümlü canlıları, bu mülayim, nefes alan, konuşan, birilerinden, hattâ belki de birine teslim olmak için yanıp tutuşan benden bir şeyler isteyen insanları fark edince âniden çalıntı parayla dolu cüzdanımı düşündüm ve göğsüm ateş gibi yanmaya başladı. Birdenbire erkekleri bu canlılara çeken şeyin ne olduğunu çok iyi kavradım: güçlü arzularla kanın kaynamasından ziyade yalnız kalma, yabancılaşma korkusuydu. İltihaplanmış hislerimle hayatımda ilk kez ben de bu korkunç hislere maruz kalmıştım. En son ne zaman buna benzer boğucu bir şey hissettiğimi anımsadım: ışıksız bir gökyüzünün altında, tıpkı yeraltı demiryollarından kopup gelen gürültülü bir sesle uğuldayan, ama aynı zamanda gözeneklerden kana karışan bir yalnızlıkla buz kesmiş çelik gibi bir şehir olan İngiltere-Manchester'daydım. Orada üç hafta boyunca akrabalarımda kalmış, her akşamüstü çevredeki bar ve kulüpleri ziyaret etmiş ve insan sıcaklığını hissedebilmek için aynı ışıltılı müzikhole tekrar tekrar girmiştim. Orada geçirdiğim akşamlardan birinde sokak İngilizcesini zar zor anladığım bir kadınla tanışmış ve aniden kendimi bir odada, yabancı bir ağzın gülüşlerini içerken buluvermiştim. Yanımda sıcak bir beden vardı; dünyevi, içten ve yumuşak. Haliyle gözümdeki o soğuk, karanlık şehir eriyiverdi ve yalnızlığın karanlık gürültüsü sustu. Hiç tanımadığın, gelenleri kucaklayan bir yabancı seni kurtarabiliyor, tüm buzlarını çözebiliyor, tekrar özgürce

nefes almanı, o çelik zindanın ortasında bile ışığı ve yaşamı yeniden hissetmeni sağlayabiliyordu. Yapayalnız, içine kapanık insanlar için korkularına çare olacak bir desteğin olduğunu, daha önce çok kez ellendiğinden artık kirli, yıllanmış ve aşınmış da olsa tutunacak bir dalları olduğunu bilmek harika bir şeydi! İşte o gece, yalnızlığın en dibine vurmuşken unuttuğum şey tam olarak buydu: hayatın en dip köşesinde her türlü fedakârlığı sunmaya, her türlü yalnızlığı sıcak nefeslerinde sonlandırmaya, hep el altında bulunarak bize sundukları harika armağanın, yani kendilerinin bedelini asla karşılamayan birkaç kuruş için her ateşi söndürmeye hazır canlılar hep var olacaktı.

Yanımdaki atlıkarıncaların tangır tungur müziği gene çalmaya başladı. Bu, son turuydu; karanlığı aydınlatan dairesel, şatafatlı ışıklar pazar gününün bitip kasvetli bir haftanın daha başlamasıyla birlikte kapatılacaktı. Ancak atlıkarıncaya binen kimse kalmamıştı; atlar mânâsız turlarını üzerleri bomboş bir şekilde atıyordu, gişede yorgunluktan bitap düşmüş kadın günlük hasılatı çıkarıp saymaya başlamıştı bile. Çırak oğlan son turun bitmesinin ardından barakanın kepenklerini indirmek için elinde kancasıyla hazırda bekliyordu. Orada sadece ben kalmıştım, hâlâ sütunlara yaslanmış bekliyor ve karşımdaki boş meydanı izliyordum. İnin cinin top oynadığı meydanda yalnızca yarasa gibi çırpınan, benim gibi bir şeyler aranan ve medet uman o fahişeler vardı. Ne var ki onlarla aramızda aşılamaz bir uçurum vardı. Gene de aralarından biri beni fark etmiş olacak ki yavaşça bana doğru gelmeye başladı; kısık göz kapaklarımın ardından onu inceledim: ufak tefek, cılız, biçimsiz vücutlu, şapkasız, avam bir kıyafet giymiş, ayağına aşınmış dans ayakkabıları geçirmiş bir kadındı. Tüm kıyafetleri muhtemelen oradan buradan, küçük dükkânlardan ya da eskicilerden toplanmış, yağmurda çamurda ya da çalılıklarda kirli maceralarla iyice yıpranmıştı. Sokulgan bir tavırla yanıma yaklaşıp önümde durdu ve olta iğnesi gibi keskin bir bakış atıp bozuk dişleriyle davetkârca gülümsedi. Soluğum kesilmiş-

ti. Hareket edemiyor, kadına bakamıyor ama başımı da alıp gidemiyordum. Hipnotize olmuş gibi bir insanın bana arzuyla yaklaştığını, bana kur yaptığını izliyordum. İstersem artık tek bir söz ya da mimikle kendimi bu korkunç yalnızlıktan ve dışlanmışlıktan kurtarabilirdim. Ancak bir türlü kıpırdayamıyordum, yaslandığım direk gibi ben de tahtadandım sanki. Şehvani bir zayıflıkla yalnızca –atlıkarıncanın gitgide alçalan yorgun melodisi gibi– onun yakınlığını, bana karşı arzusunu hissettim ve dünyanın karanlığından çıkıp üzerime dolan bu insanımsı mahlûkatın manyetik çekiciliğini tamamıyla duyumsayabilmek için bir anlığına gözlerimi kapadım.

Atlıkarınca durdu ve vals sesi son bir inleyişle kesildi. Gözlerimi açtığımda karşımdakinin gitmeye hazır arkasını döndüğünü gördüm. Belli ki tahta bir sütun gibi dikilen birini beklemekten sıkılmıştı. Dehşete kapıldım. Soğuk bir ürperti vücudumu ele geçirdi. Bu olağanüstü gecede yanıma yaklaşan, beni kabul eden tek insanın gitmesine nasıl izin vermiştim? Arkamdaki ışıklar kapatıldı, kepenkler tangır tungur seslerle ve çatırtıyla indirildi. Her şey bitmişti.

Ve birdenbire, –ah, âniden içimde yükselen o sıcak, dev dalgaları nasıl tasvir edebilir, nasıl açıklayabilirim!– birdenbire, –göğsümde bir damar patlamışçasına beklenmedik, sıcak ve ateşli bir duyguydu– birdenbire içimdeki bir şeyler; gururlu, kibirli, soğuk, toplumsal saygınlıkla zırhlanmış adam, bu kirli, sıska, biçimsiz fahişenin geri dönüp benimle konuşması için duyduğum çocuksu ancak karşı konulamaz arzuyla sessiz bir dua gibi, bir kramp gibi, bir çığlık gibi kopup gitti. Onu takip edemememin nedeni gururum değildi, –aksine gururum zaten çiğnenmiş, ayaklar altına alınmıştı; yerini başka, yepyeni duygulara bırakmıştı– hayır, sadece çok güçsüz, çok çaresizdim. Böylece orada telaşla titreyerek karanlık işkence direğimde yapayalnız kalakaldım. Bir akşamüstü gizlice, yabancı bir kadının penceresinin önünde sürekli duraksayarak ve oyalanarak yavaşça soyunmasını izlediğim çocukluk günlerimden beri

hiç bu kadar sabırsızca beklediğimi hatırlamıyorum. Alışık olmadığım bir şekilde Tanrı'ya, bir mucize olup da bu topal insan artığının bana bir şans daha vermesi, bir kez daha bana bakması için dua ederek orada dikildim.

Ve evet, geriye döndü! Bir kez daha içgüdüsel olarak kafasını çevirip bana baktı ve heyecandan epey ürktüğümü, gerginliğimi gözlerimle açığa çıkarmış olmalıyım ki durup beni incelemeye başladı. Tekrar yarı yarıya ileriye döndü, karanlığın içinden bana bakıp gülümsedi ve meydanın gölgelerine doğru beni davet eden bir hareketle başını salladı. Sonunda korkunç felcimin efsunundan kurtulduğumu hissettim. Tekrar hareket edebiliyordum, başımı sallayarak ona onay verdim.

Görünmez anlaşma imzalanmıştı. Şimdi loş meydana doğru yürüyor, zaman zaman geriye dönüp onu takip edip etmediğime bakıyordu. Takip ediyordum: dizlerimdeki kurşun gibi ağırlık gitmişti, eskisi gibi ayaklarımı hareket ettirebiliyordum. Bir mıknatıs tarafından çekiliyor gibiydim; bilinçli olarak yürümüyor, onun ardından esrarengiz bir güçle akıp gidiyordum. Ev ve dükkânların arasındaki dar sokakta adımlarını yavaşlattı. Şimdi tam yanındaydım.

Birkaç saniyeliğine bana şüpheli ve güvensiz bir şekilde baktı: bir şey yüzünden tereddüt etmişti. Görünüşe göre tuhaf ürkekliğim, ortama hiç mi hiç uymayan kıyafetlerim onu kuşkulandırmıştı. Tekrar tekrar etrafına bakınıyor, duraksıyordu. Sonra ileriyi, maden ocağı gibi simsiyah sokağı işaret ederek "Hadi oraya gidelim, sirkin arkası zifiri karanlık," dedi.

Yanıt veremedim. Bu karşılaşmanın korkunç azabıyla uyuşmuştum. Birkaç bozukluk ve bahaneyle özgürlüğümü satın almak, kendimi oradan kurtarmak istiyordum; ancak tüm irademi kaybetmiştim. Yıldırım gibi bir hızla sarp bir yamaçta patinaj yapan bir kızağın üstünde gibi hissettim: Ölüm korkusu, hızlanmanın verdiği hoş adrenalinle birleşiyordu ve frene basmak yerine kendimi baş döndürücü ancak bilinçli

bir zayıflığın kollarına bırakıyor, istemsizce düşüşe teslim oluyordum. Artık geri dönüş yoktu ve belki de dönmeyi zaten istemiyordum. Şimdi samimi bir şekilde bana yaslanıyordu ve ben de gayriihtiyari koluna girdim. Kolu çok cılızdı; sanki bir kadının değil de gelişimini tamamlayamamış veremli bir çocuğun kolu gibiydi ve mantosunun ne kadar ince olduğunu fark ettiğimde tüm bu yoğun hislerin üstüne karşıma çıkan bu sefil, ezilmiş can parçasına karşı yumuşak, ezici bir merhamet duygusu eklendi. İster istemez parmaklarım kadının zayıf, çelımsiz eklemlerini daha önce hiçbir kadını olmadığı kadar saygı ve saflıkla okşuyordu.

Loş aydınlatılmış yolun karşısına geçtik ve heybetli ağaç tepelerinin kararttığı kasvetli, berbat kokan küçük bir çalılığa girdik. Herhangi bir siluetin fark edilemeyeceği kadar karanlık bir yerde olmamıza rağmen kolumda yürürken iki adımda bir dikkatle arkasına dönüp baktığını fark ettim. Bu ahlâksız maceraya doğru sersem bir halde kayarken hislerim, garip bir şekilde hiç olmadığı kadar uyanık ve canlıydı. Hiçbir detayı atlamayan, her adımın bilincinde olan fazlasıyla açık zihnimle geçtiğimiz yolun kenarında bir gölgenin sessizce bizi takip etmekte olduğunu fark ettim ve sinsice atılan adımların seslerini duydum. Ve âniden –beyaz bir şimşeğin çakıp manzarayı aydınlattığı gibi– her şeyi kavradım: bir tuzağın içine çekilmiştim, bu fahişenin pezevenkleri arkada pusu kurmuştu ve kurban edileceğim karanlık yere doğru götürülüyordum. Sadece hayatla ölüm arasındaki birkaç saniyede oluşan yüksek farkındalık ve doğaüstü bir berraklıkla ben de tüm parçaları yerine oturtmuş, tüm olasılıkları gözden geçirmiştim. Kaçmak için hâlâ zamanım vardı, ana caddeye yakın olmalıydık. Çünkü elektrikli tramvayın rayların üzerindeki tıngırtılarını duyabiliyordum. Bağırarak ya da ıslık çalarak yardım çağırabilirdim. Detaylı görüş kabiliyetimle kaçıp kurtulmak için gereken tüm yollar birer birer aklıma geliyordu.

Ancak tuhaftır ki bu tuzağı fark etmek beni ürpertmedi, aksine daha da kışkırttı. Şimdi sonbaharın aydınlığında, açık bilincimle o günkü davranışlarımın absürtlüğünü kendime açıklayamıyorum: Varlığımın en küçük zerresi bile kendimi boş yere tehlikeye attığımı biliyordu; ancak tehlikenin geleceğine dair önsezim, bana hoş bir cinnet geçirtiyordu. Korkunç, hattâ belki de ölümcül bir şeyler olacaktı, bunu biliyordum ve bir suça, kötü ve kirli bir olaya karışmak zorunda kalma fikriyle titriyordum, midem ağzıma geliyordu. Fakat daha önce hiç bilmediğim ve tahmin bile edemeyeceğim bir sarhoşluğa kapılmış ve uyuşmuş bir haldeydim; ölümün kendisi bile içimde vahşi bir merak uyandırıyordu. Bir şeyler –Korktuğumu göstermekten utanıyor muydum? Yoksa çok mu zayıftım?– ayaklarımı ileriye sürdü: Bu lağıma doğru sürüklenmek, tüm geçmişimi kumarda kaybetmek bana cazip geldi. Ruhumun pervasız tutkusu bu ucuz maceraya karışmıştı. Ve tüm hücrelerim tehlikenin kokusunu alsa da mantığım gerekçeleriyle buna karşı çıksa da beni görüntüsüyle etkilemekten ziyade tiksindiren bu kirli Prater fahişesiyle kol kola çalılıklara, suç ortaklarının istediği yana sürüklenmeye devam ettim. Geri dönemiyordum. Öğleyin at yarışlarında işlediğim suçtan beri yakama yapışan yerçekimi beni gitgide daha da aşağıya çekiyordu. Şimdi daha çok sersemlemiş, baş döndüren bir sarhoşluğa kapılmış bir halde sonraki derinliğe, belki de en derine, ölüme doğru düştüğümü biliyordum.

Birkaç adım sonra durdu. Gene şüpheyle etrafına bakındı. Sonra beklentiyle bana döndü:

"Pekâlâ, bana ne vereceksin bakalım?"

Ah, evet. Tamamen unutmuştum. Ancak sorusu aklımı başıma getirmedi. Tam aksine... Ona bir şeyler, hediyeler vermek, kendimi önüne sermek zorunda olmaktan memnundum. Derhal cüzdanıma uzandım ve tüm gümüş paraları, birkaç buruşuk banknotu uzattığı eline verdim. Sonra o kadar

harika bir şey oldu ki, şimdi bile düşününce kanım kaynıyor: ya bu zavallı yaratık gördüğü paranın miktarıyla şaşkınlığa uğramıştı –ahlâksız hizmetleri karşılığında yalnızca birkaç kuruş almaya alışkın olmalıydı– ya da parayı böyle dünden razı bir şekilde, hızla ve neredeyse memnuniyetle vermem ona çok tuhaf ve farklı gelmişti. Çünkü geriye doğru adım attı, yoğun ve kokuşmuş karanlığın içinden büyük bir şaşkınlıkla beni incelediğini hissedebiliyordum. Sonunda akşam boyu mahrum olduğum şeyi bulmuştum: biri benimle ilgileniyor, beni inceliyordu. İlk kez başka birinin dünyasında ben vardım. Zavallı, hırpalanmış bedenini karanlıklarda bir mal gibi satışa sunan, alıcının yüzüne bile bakmadan kendini onun üzerine atan bu dışlanmış yaratığın şimdi belki de ilk kez benim gözlerime bakması, içimdeki insanı merak ediyor olması aynı anda hem zihin açan hem de baş döndüren garip sarhoşluğumu daha da artırdı. Hem bilinçli hem de kendimden geçmiş bir vaziyette mest olmuştum. Karşımdaki yabancı, bedenini üzerime daha da bastırmaya başlamıştı. Ancak parası ödenmiş bir hizmeti yerine getirir gibi yapmıyordu bunu; aksine bilinçsiz bir şükranla, kadınsı bir yakınlaşma arzusuyla yaptığını hissediyordum. Nazikçe onun zayıf, kemikli, çocuksu kolunu ve küçük biçimsiz bedenini kendime çektim. Âniden tüm bunların ötesindeki hayatını hissettim: bir banliyö bahçesinde diğer yabancı çocukların arasında sabahtan öğlene kadar uyuduğu ödünç alınmış, lekeli karyolasını, boğazını sıkan pezevengi, karanlıkta üstüne atlayan pis sarhoşları, sürekli götürüldüğü aynı hastane koğuşunu, hırpalanmış, hasta ve çıplak bedeninin genç ve arsız tıp öğrencilerinin derslerinde yardımcı bir obje olarak sınıflarda sergilenmesini, günün sonunda itilip kakılarak götürüldüğü ve bir hayvan gibi ölüme terk edildiği yoksul evi... Ona karşı sonsuz bir acıma, şehvetin olmadığı ılık bir şefkat duygusu beni ele geçirdi. Tekrar tekrar ince, küçük kolunu okşadım. Sonra eğilip şaşkına dönmüş kızı öptüm.

O anda arkamdan bir çatırtı sesi duyuldu. Bir dal kırıldı. Hemen geri sıçradım. Kaba bir erkek sesi kahkaha atmaya başladı: "Bakın hele! Ben de öyle düşünmüştüm."

Daha onları görmeden kim olduklarını anlamıştım. O kadar sersemlemiş olmama rağmen bir an bile etrafımın çevrili olduğunu unutmamıştım; hattâ ilginç bir şekilde capcanlı olan merakım âdeta bu ânı bekliyordu. Şimdi çalıların oradan bir kişi çıktı ve hemen arkasından ikincisi belirdi: iki kabadayı delikanlı korkusuzca pozisyonlarını aldı. Gene kaba bir kahkaha patlattılar. "Burada bazı kirli işler karıştırıyorsunuz demek! Hem de sizin gibi iyi bir beyefendi... Ama yakalandınız!" Hiç kıpırdamadan bekledim, kan basıncını şakaklarımda hissediyordum. Ama hiç korkmadım. Sadece gelecek olanı bekliyordum. Nihayet en derinlere düşmüştüm, rezilliğin son katmanına inmiştim. Şimdi kısmen isteyerek üzerine gittiğim darbe gelecekti, yıkıcı darbe, son...

Kız benden hızla uzaklaştı ama onların yanına gitmek için değildi. Onlarla benim aramda duruyordu; bana kurulan tuzaktan pek de hoşlanmışa benzemiyordu. Adamlar hiç hareket etmediğim için sinirlenmişti. Birbirlerine baktılar, belli ki benim karşı çıkmamı, kendimi savunmamı, korkmamı filan bekliyorlardı. Biri sonunda tehditkâr bir üslupla "Aha, demek hiç konuşmuyor," dedi. Diğeri yanıma yaklaşıp buyurdu: "Bizimle karakola gelmek zorundasınız."

Hâlâ bir yanıt vermiyordum. Adamlardan biri elini omzuma koyup yavaşça itekledi. "Yürü," dedi.

Yürüdüm. Kendimi savunmak istemediğimden karşılık vermiyordum: bu utanç verici, rezil ve tehlikeli olay beni iyice afallatmıştı. Ama zihnim tamamen açıktı: bu kabadayıların polisten benden daha çok korktuğunu akıl edebiliyordum. Ben birkaç kron ceza ile bu işten sıyrılabilirdim ne de olsa. Ama korkunun derinliklerine kadar inip tadına varmak istiyordum. Hem uyanık hem de baygın halimle yaşadığım bu

korkunç aşağılanmadan büyük bir haz alıyordum. Hiç acele etmeye çalışmadan bir robot gibi itildiğim yöne yürüyordum.

Fakat gıkımı çıkartmadan onların beni ittiği aydınlığa doğru itaatkârca gittikçe adamlar iyice hayrete düşüyordu. Sessizce fısıldaştılar. Ardından kasten yüksek sesle birbirlerine bir şeyler söylemeye başladılar: "Onu bırakalım," dedi biri (sivilceli bir hergele); fakat diğeri katı bir şekilde "Hayır, olmaz. Eğer bizim gibi açlıktan ağzı kokan, yoksul şeytanlar böyle bir şey yapsaydı bizi kodese tıkarlardı. Ama böyle iyi bir beyefendi – o da cezalandırılmayı hak ediyor." diye yanıt verdi. Söyledikleri şeyleri kelimesi kelimesine dinliyordum ve ses tonlarından amatörce benimle pazarlık yapmaya çalıştıkları anlaşılıyordu. İçimdeki suçlu, karşımdaki suçluların amacını anlamıştı; beni korkutup işkence çekmemi istiyorlardı, bense onlara uysallığımla işkence ediyordum. Aramızda sessiz bir savaş vardı –ah, ne zengin bir gece yaşıyordum!– ve Prater'in bu kokuşmuş çalılıklarının ortasında bir çift serseri ve bir fahişeyle birlikte ölüm tehlikesi yaşarken son on iki saat içindeki ikinci kumarımın büyülü cazibesinin hazzına varıyordum. Üstelik bu kez bahisler de yükselmişti; sosyetedeki kimliğim hattâ hayatım pahasına oynuyordum. Ve kendimi kırılma noktasına kadar gelmiş gergin ve titreyen sinirlerimle bu müthiş oyunun ışıltılı büyüsüne, şansa bıraktım.

"Hey, işte polis ileride," dedi arkamdaki bir ses. "Beyefendiciğimiz bu durumdan hiç hoşlanmayacak, en az bir hafta parmaklıklar ardında kalacak." Söylediklerinin korkutucu bir tehdit etkisi yaratması gerekiyordu ama konuşmasındaki tutukluk ve tedirginliği anlayabiliyordum. Gerçekten de bir polis kaskının parladığı loş yere doğru uysalca ilerledim. Oraya varmamıza yalnızca yirmi adım kalmıştı. Arkamdaki adamlar dut yemiş bülbüle dönmüştü. Yavaşladıklarını fark ettim. Bir adım daha atarsak ödlek gibi geriye, karanlığa yani kendi dünyalarına kaçacaklarını biliyordum. Kurdukları tuzağın başarısızlığına olan öfkelerini belki de o zavallı kızdan çıkaracak-

lardı. Oyun bitmişti: gene, bugün ikinci kez ben kazanmıştım. Gene tanımadığım, bilmediğim insanların kötü niyetlerini boşa çıkarmıştım. Önümüzde hâlâ soluk, titrek bir fener ışığı yanıyordu ve arkamı dönünce ilk kez o iki oğlanın yüzlerini gördüm: tedirgin gözlerinden öfke ve utanç akıyordu. Hâlâ ağızlarını bıçak açmadan öylece boynu bükük bekliyorlardı, ancak sindirilmiş, hayal kırıklığına uğramışlardı; karanlığa gömülmeye hazırdılar. Çünkü güçleri tükenmişti. Korkan taraf onlardı artık.

O anda birden bu iki erkeğe karşı –sanki koca bir fıçıdaki maya göğsümde kabarmış ve onun sıcaklığı kanıma karışmış gibi– kardeşçe, sonsuz bir merhamet duymaya başladım. Bu zavallı, aç, darmadağın delikanlılar benden ne istemiş olabilirlerdi ki? Benim gibi karnı tok bir asalaktan ne isteyebilirlerdi! Alt tarafı birkaç kron, birkaç kahrolası kron. Karanlıkta üzerime atlayabilir, beni soyabilir, hattâ öldürebilirlerdi; ama yapmadılar. Sadece cebimden birkaç gümüş para koparabilmek için beni amatör, beceriksiz bir yolla korkutmaya çalıştılar. Nasıl olur da sırf zevk uğruna arsızca hırsızlık yapan, içimdeki hazlar uğruna suç işleyen ben bu yoksul şeytanlara daha fazla işkence edebilirdim? Onlara beslediğim sonsuz merhamet, korkularıyla ve sabırlarıyla oyuncak gibi oynayarak eğlenmenin verdiği sonsuz utanca karışmıştı. Derhal kendimi toparladım: evet, tehlike geçmişti, yandaki sokağın lambalarıyla artık güvendeydim. Artık onların istediği yola gelmeli ve öfkeli, aç gözlerindeki hayal kırıklığına son vermeliydim.

Beklenmedik bir değişimle onlardan birinin önüne atıldım: "Neden beni ihbar etmek istiyorsunuz?" diye sordum. Bu sırada sesimin telaşlı ve korkmuş gibi çıkmasına özen gösterdim. "Bu size ne fayda sağlayacak? Belki hapse atılırım, belki de atılmam. Ama bunun size hiçbir yararı olmayacak. Neden hayatımı mahvetmeye çalışıyorsunuz?"

İkisi de mahcup bir halde yüzüme baktı. Benden her türlü davranışı bekliyorlardı: bağrış çağırışlarımı, rahatsız edilmiş hırıltılı köpekler gibi onları tehdit etmemi... Ama bu teslimiyeti onlar da hesap edememişti. Nihayet biri, hiç de tehditkâr olmayan, neredeyse özür diler bir tavırla "Adalet yerini bulmalı! Biz sadece görevimizi yapıyoruz," dedi.

Bu sözün daha önceden benzeri vakalar için ezberlendiği açıktı. Kulağa yapmacık geliyordu. İkisi de yüzüme bakmaya cesaret edemiyordu. Sadece bekliyorlardı. Neyi beklediklerini çok iyi biliyordum aslında. Beni bağışlamaları için yalvarmamı bekliyorlardı. Karşılığında onlara para teklif edecektim.

Yaşadığım o ânı hâlâ daha saniyesi saniyesine hatırlıyorum. Şakaklarımın ardında harekete geçmiş her siniri, her düşünceyi hâlâ dün gibi anımsıyorum. Ve en başta şeytana ne kadar çok uymak istediğimi de hatırlıyorum: onları biraz daha bekletmek ve süründürmek, bu acılı bekleyişlerinin keyfini daha fazla sürmek istiyordum. Ancak kısa süre sonra kendimi yalvarmaya zorladım. Çünkü bu endişeli ikiliyi rahatlatmanın, korkularını dindirmenin vakti gelmişti. Komedi oyunuma başladım: çok korkmuş gibi davranıp beni bağışlamaları için yalvardım, kimseye bir şey anlatmamalarını ve beni ele vermemelerini istedim. Zavallı, acemi şantajcılarımın git gide daha çok utanıp sıkıldıklarını görüyordum. Aramızdaki sessizlik yavaş yavaş çözülüyordu.

Ve sonunda, en nihayetinde uzun zamandır duymayı bekledikleri şeyi söyledim: "Size... size... 100 kron veririm."

Üçü birden sevinçle silkindi ve birbirlerine baktılar. Zaten yenilgiyi kabul ettikleri bir anda bu kadar miktar parayı duymayı hiç beklemiyorlardı. Sonunda bir tanesi –sivilceli, gözleri telaşlı adam– toparlandı. Tam iki kere bir şeyler söylemeye yeltendi. Ancak boğazındaki kelimeleri bir türlü dışarı çıkaramıyordu. En sonunda –sanıyorum bunu söylerken kendi de utandı– "200 kron," dedi.

"Kes sesini sen de," diye araya girdi kız birden. "Sana bir şey verdiği için memnun olmalısın. O hiçbir şey yapmadı. Bana neredeyse dokunmadı. Bu para çok fazla."

Onlara gerçekten öfkeyle çıkışmıştı. Kalbim parçalandı. Birisi benim için üzülüyor, hakkımı arıyordu. Ahlâksız, kötü bir eylemden iyilik doğmuştu. Şantaj, adalet arzusunu beraberinde getirmişti. Ah, nasıl da iyi hissettirmişti bana kendimi! Kabaran hislerime nasıl da merhem olmuştu! Hayır, artık bu insanlarla oynamayacak, onlara korku ve utançla daha fazla eziyet etmeyecektim. Yeter! Yeter!

"Tamam öyleyse, 200 kron."

Üçü de sessiz kaldı. Cüzdanımı çıkardım. Yavaşça, göstere göstere parayı çıkarıyordum. Tek bir hamleyle onu elimden alıp karanlığa karışabilirlerdi. Ancak aksine utanarak uzaklara baktılar. Aramızda bir çeşit gizli anlaşma vardı; artık direnmiyor ya da kumar oynamıyordum, onlarla güvenli, adil ve insani bir iletişim kuruyordum. Çalıntı paramdan iki banknotu çekip aldım ve erkeklerden birine teslim ettim.

"Çok teşekkürler," dedi adam kendiliğinden ve arkasını döndü. O da şantajla elde ettiği para için bana teşekkür etmesinin ne kadar gülünç bir davranış olduğunu açıkça fark etmişti. Utanmıştı ve bu utancı –ah, o gece her mimiğin anlamını açık bir şekilde görüp anlayabiliyordum– beni yaraladı. Bana benzeyen, benim gibi zayıf, ödlek, iradesiz bir hırsızın karşımda utanmasını hiç istemiyordum. Karşımda gururu kırıldığı için acı çekiyordum ve ben de ona biraz olsun moral vermek istedim. Teşekkürünü reddettim.

"Hayır, asıl ben size teşekkür ederim." Sesimdeki kalbimden kopup gelen içtenlik beni de şaşırtmıştı. "Eğer beni ihbar etmiş olsaydınız, her şeyimi kaybederdim. Kendimi vurmak zorunda kalırdım ve sizin bundan hiçbir kazancınız olmazdı. Böylesi daha iyi oldu. Şimdi ben kendi yoluma gideceğim, siz kendi yolunuza gideceksiniz. İyi geceler."

Gene sessizce kalakaldılar. Sonra adamlardan biri "İyi geceler," dedi ve sonra diğeri ve en nihayetinde bu kadar zamandır karanlıkta bekleyen fahişe de ona katıldı. İyi dilekleri gerçekten sıcak ve içtendi. Ses tonlarından, karanlık derinliklerinde bir yerlerde benden hoşlandıklarını hissetmiştim, bu ilginç anıyı asla unutmayacaklardı. Bir cezaevinde ya da klinikte bu anıyı ve anıyla birlikte beni hatırlayacaklardı, onlara kendimden bir şeyler vermiştim. Daha önce hiçbir duygu, bana vermenin hazzı kadar büyük bir mutluluk yaşatmamıştı.

Gecenin içinde Prater çıkışına doğru yalnız başıma yürüdüm. Tüm baskılardan kurtulmuştum; yitik benliğimle hiç bilmediğim bir bütünlüğe, sonsuz dünyaya doğru süzüldüğümü hissediyordum. Her şey sanki yalnızca benim için var oluyor, benim akışıma dâhil oluyordu. Etrafımda benim için sallanan karaağaçlar vardı ve onları seviyordum. Yıldızlar tepede parlıyordu ve onların beyaz selâmlarını içime çektim. Bir yerlerde şarkıların söylendiğini duyuyordum ve onların benim için söylendiğini düşündüm. Artık göğsümdeki kabuğu kırmıştım ve her şey birden benim oluvermişti; vermenin, saçıp savurmanın getirdiği mutlulukla havalara uçuyordum. Ah, neşe saçmak ve saçtığın neşeyle mutlu olabilmek ne kadar kolaymış, diye düşündüm: sadece kalbinizi açmanız gerekiyor, sonrasında yaşam enerjisi bir insandan diğerine kolayca geçiyor, yükseklerden derinlere düşüp derinlerden sonsuzluğa doğru uçulabiliyordu.

Prater'in çıkışında, bir taksi durağının yanında yorgun, sattığı yiyeceklerin tezgâhına bakmaktan kamburu çıkmış bir sokak satıcısı gördüm. Kadın, fırınlardan topladığı tozdan küflenmiş birkaç hamur işini ve meyveleri satmaya çalışıyor, birkaç metelik uğruna muhtemelen sabahtan beri orada öylece dikiliyordu ve yorgunluktan sırtı eğrilmişti. Artık mutlu olduğuma göre onu da kendim gibi mutlu edebilirim, diye düşündüm. Küçük bir çörek seçip önüne bir banknot koydum. Paranın üstünü verebilmek için vızır vızır aranmaya başladı

ama ben zaten oradan ayrılmıştım ve uzaktan sevincini izledim. Hemen sırtını düzeltti, ağzı hayretle açılmıştı ve benim için binlerce dua ediyordu. Elimde çöreğimle bir arabaya bağlı yorulmuş bir atın yanına gittim. Döndü ve bana sevimlilikle baktı. Pembe burnunu okşadığımda ve çöreği ona verdiğimde koyu gözleri şükranla doldu. Ve gittikçe daha fazlasını yapmak istiyordum: daha çok neşe saçmak, birkaç gümüş paranın, birkaç renkli kâğıt parçasının korkuyu nasıl fethettiğini, endişeleri nasıl silip süpürdüğünü ve mutluluğu nasıl ateşlediğini görmek istiyordum. Neden burada daha çok dilenci yoktu? Neden sıcak ve uzun bir günün sonunda elinde kalan hayal kırıklığı ve kalın bir deste balon ipleriyle evine doğru giden somurtkan, beyaz saçlı, yoksul topal adamdan balon isteyen çocuklar etrafta yoktu? Ona doğru gittim. "Balonları alacağım," dedim. "Tanesi 10 heller," diye şüpheyle yanıtladı. Benim gibi zarif bir boş gezenin gecenin bir yarısı renkli balonlarla ne yapacağını kestiremiyordu. "Hepsini alıyorum," deyip ona 10 kronluk banknotu uzattım. Bir an sendeledi, gözleri kamaşmış bana bakıyordu ve sonra elleri titreyerek ip destesini bana uzattı. Parmaklarımda tuttuğum ip çok gergindi: balonlar gitmeyi, özgür olmayı, gökyüzüne uçmayı istiyordu. Gidin o halde, istediğiniz yere uçun, özgürleşin! Elimdeki ipleri bıraktım ve balonlar rengârenk bir sürü ay gibi birdenbire gökyüzüne yükseldi. Her taraftan insanlar gülmeye başladı; âşıklar gölgelerinden çıktılar, sürücüler atlarını kırbaçlayıp durdurdular ve hepsi birbirine seslenip ağaç tepelerinden evlere, çatılara yükselen özgür balonları işaret ediyordu. Etraftaki bütün izleyiciler benim çılgın neşemden keyif almış birbirlerine bakıyordu.

Nasıl olur da keyif saçmanın bu kadar kolay ve iyi hissettiren bir şey olduğunu daha önce fark edememiştim? Ve tekrardan cüzdanımdaki paraların bir delik açıp kurtulmak istediğini fark ettim, az önce balonun gergin ipinin yaptığı gibi parmaklarımı aşındırıyorlardı. Onlar da benden uzaklaşıp bilinmeyene uçmak istiyorlardı. Ben de hem Lajos'tan çalmış

olduğum hem de bana ait paraları –artık o paralar konusunda ayrım yapmıyor ve kendimi suçlu hissetmiyordum– çıkartıp elime aldım ve isteyene dağıtmak için hazırda tuttum. Terk edilmiş Prater sokaklarını bıkkınlıkla süpüren bir sokak temizleyicisine yaklaştım. Ondan bir yer tarifi alacağımı sanıp aksi aksi başını kaldırdı; gülümseyip ona 20 kron uzattım. Şaşkın, kafası karışmış bir halde bana baktı ve nihayet parayı alıp ondan ne istediğimi anlamak için beni bekledi. Ancak ben gene gülümseyip "Kendine istediğin bir şey alırsın," diyerek yoluma devam ettim. Birileri benden bir şeyler ister mi diye etrafıma bakınmaya devam ediyordum ve kimseyi bulamayınca parayı kafama göre dağıtmaya başladım: bana laf atan bir fahişeye bir banknot, lambaları yakan adama iki banknot verdim, bodrum katındaki bir fırının açık penceresinden aşağı bir banknot attım ve arkamdaki insanları şaşkına döndürerek, minnet ve memnuniyetlerle rotama devam ettim. Son kalan paraları da buruşturup boş caddeye, kilise merdivenlerine saçtım. Sabah yaşlı teyzelerin gelip 100 kron bulup Tanrı'ya şükredecekleri hayalini kurdum. Belki de yoksul bir öğrenci, fakir bir kız ya da bir işçi yolda yürürken bu paralarla karşılaşıp benim o gece kendimde ilk kez keşfettiğim mutlulukları, heyecanı yaşayacaktı.

Şu anda tüm o banknotları ve onlar bitince bozuklukları nerelere, hangi kafayla dağıttığımı söyleyemem. Çılgına dönmüştüm; bir kadının içine akmak gibi karşı konulamaz bir duyguydu ve son kâğıt paralar da saçıldığında uçabilecek kadar hafiflemiş, daha önce hiç olmadığım kadar özgürleşmiştim. Sokak, gökyüzü, binalar hepsi ahenk içindeydi ve üzerime yağıyor, bana yepyeni bir sahiplenme ve aidiyet duygusu aşılıyorlardı: hayatımın en huzurlu anlarında bile her şeyin bu kadar canlı olduğunu fark edememiş, bu kadar yaşadığımı hissedememiştim. Onlar da ben de capcanlıydık ve hayat çok güçlü bir olguydu ve sınırsız neşeye tâbiydi. Hayat yalnızca sevgiyle yakalanır, özveriyle kavranabilirdi.

Mutlu mesut eve yürürken geriye tek bir zorluk kalmıştı: anahtarımı kilide soktuğum ve kapının odalarıma giden kara koridora açıldığı an. Eğer o apartmana girer, yatağıma yatarsam eski halime ve yaşamıma döneceğim korkusuyla birdenbire sarsıldım. Ve özgürlüğüme kavuştuğum geceye daha sıkı sarıldım. Hayır, daha önce olduğum kişiye dönüşmemeli, gerçek dünyadan uzaklaşmamalıydım. Dünün ve daha öncesinin doğru, duygusuz beyefendisine tekrar dönüşmemeliydim. Sırf hayatın gerçeğine dokunabilmek için suç ve korkunun derinliklerine bile dalmayı tercih ederdim! Yorulmuştum, inanılmaz derecede yorgundum; ancak uykunun bana üstün gelmesinden korkuyordum. Uyursam gece boyu içimde yükselen tüm bu ateşli, ışıltılı, canlı duygular kara bir çamur birikintisiyle örtülecekti ve ben bu deneyimin olağanüstü bir düş gibi geçici ve sahte olduğunu sanabilirdim.

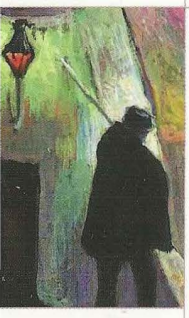
Neyse ki ertesi günün sabahına da neşeyle uyandım; içimdeki şükran duygusunun bir zerresini bile yitirmemiştim. O gecenin üzerinden şimdi tam dört ay geçti ve eski duygu felcimden hâlâ eser yok. Her yeni güne çiçekler açarak başlıyorum. Eski dünyamın zemininin âniden ayaklarımın altından kaymasıyla bilinmezliğe düşüşümün ve kendi tutku uçurumuma hızla yuvarlanmanın adrenaliniyle hayatın en derin kuyularını keşfedişimin baş döndürücü etkisi, o büyülü esrime halim geçti elbet. Ancak o geçici ateş sönmüş de olsa artık aldığım her nefeste damarlarımda akmakta olan ateşli kanı hissediyor, hayatın her gününden zevk alıyorum. Artık farklı duyumları olan farklı bir insan olduğumu biliyorum; hassasiyetim ve farkındalığım eskisine göre arttı. Daha iyi bir adam olduğumu söylemeye cüret edemem, tabii ki. Ama daha mutlu bir adam olduğumu biliyorum. Tamamıyla sindirilmiş hayatımda bir anlam buldum; bu anlamı tanımlayacak kelime bulamıyorum. Ben buna kısaca 'yaşam' diyorum. O günden beri sırf yaşadığım toplumun anlamsız kural ve geleneklerine aykırı diye, kendimi bir şeylerden alıkoymuyorum; ne kendimden ne de

başkalarından utanıyorum. Şeref, namus, suç gibi kelimeler birdenbire boş ve anlamsız gelmeye başladı. Bu gibi kelimeleri kullanırken artık ödüm kopuyor. İlk kez o büyülü gecede olduğu gibi kendimi ayaklarımın götürdüğü yere bırakıyorum. Hangi yöne savrulurum, merak etmiyorum: belki diğerlerinin ahlâksız bulduğu yeni uçurumlara, ya da yüce bir yere. Bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum. Çünkü ancak kaderini gizemli bir yolculuk gibi gören gerçekten yaşayabilir.

Ancak asla ve asla hayatı böylesine bir tutkuyla sevmemiştim –bundan eminim– ve şimdi biliyorum ki, tüm bu renk ve şekillere kayıtsız kalanlar kesinlikle suç işliyorlar. (Tek gerçek suç bu!) Kendimi anlamaya başladığımdan beri etrafımdakileri de anlamaya başladım: Dükkân vitrinine açlıkla bakan birinin gözleri bana acı veriyor; oyuncu bir köpek beni mutlu edebiliyor. Artık her şeyi önemsiyorum. Hiçbir şeye ilgisiz değilim. Gazetelerde (eskiden yalnızca eğlenceli haberler ve açık artırma bölümleriyle ilgilenirdim) beni her gün heyecanlandırabilen yüzlerce bilgi okuyorum; eskiden sıkıcı bulduğum kitapların anlamını yeni keşfediyorum. Ve en tuhafı, yüzeysel sohbetlerin dışına çıkarak da insanlarla konuşabileceğimi anladım. Yedi yıllık uşağım artık benim için önemli ve onunla her gün sık sık konuşuyoruz. Eskiden, onu tıpkı hareket eden bir direk gibi görüp yok saydığım ve yanından gelip geçtiğim kapıcım, küçük kızının vefat ettiğini söyledi ve bu beni Shakespeare'in trajedilerinden daha çok etkiledi. Sanırım bendeki bu değişim –hâlâ kimsenin fark etmemesi için hayatımı kibar, sıkıcı çevrelerde sürdürmeye devam ediyor olsam da– günden güne daha da belirginleşiyor. Bazı insanlar bana karşı daha sıcak davranmaya başladı ve bu hafta üçüncü kez sokakta gördüğüm yabancı bir köpek üzerime koşturdu. Arkadaşlarım hastalığını yenmiş bir insana konuşurmuşçasına gençleştiğime dair iltifatlarda bulunuyorlar.

Gençleştim mi? Yaşamaya yeni yeni başladığımı tek bilen benim. Geçmişin yalnızca bir hatadan ve geleceğe hazırlıktan

ibaret olduğunu düşünmek yaygın bir yanılgıdır. Oysaki soğuk bir kalemi sıcak ve canlı eline alıp da hislerini kuru bir kâğıda dökmek insanın gerçekten yaşadığının göstergesidir, diye düşünüyorum. Yanılıyorsam, gene de mutluyum çünkü bu kanımı ısıtan, hislerimi uyandıran ilk yanılgım. Eğer mucizevi uyanışımı anlatıyorsam da bunu yalnızca kendim için yapıyorum; yaşadıklarım sözcüklerle ifade edilemeyecek kadar derindi. O geceden hiçbir arkadaşıma söz etmedim; eskiden dünyamın ne kadar ölü olduğunu kimse bilmiyordu, şimdi çiçekler gibi açtığımı da kimse bilemeyecek. Olur da ölüm capcanlı hayatımın kapısını erken yaşlarımda çalarsa ve bu satırlar başka ellere geçerse diye endişelenmiyorum; içim rahat. Çünkü böyle bir ânın büyüsünü tatmamış bir insan, birbiriyle hiç bağlantısı olmayan birkaç tesadüfî olayın tek bir gecede kesişip çoktan sönmüş bir hayatı sihirli bir şekilde yeniden ateşleyebileceğine –altı ay önceki ben gibi– asla akıl erdiremeyecektir. Böyle birinden utanmam, çünkü o beni anlamaz. Ancak bu olayların bağlantısını çözebilen biri, yargılamaz ya da hakir görmez. Böyle birinden de utanmam, çünkü beni anlar. Kendini bulabilen kişinin dünyada kaybedecek hiçbir şeyi kalmamıştır. Kendi içindeki insanı anlayan, tüm insanları anlar.

O gece bambaşka birine dönüştü: tutkularını, hayatın anlamını, kendini yeniden buldu.

"Kendini bulabilen kişinin dünyada kaybedecek hiçbir şeyi kalmaz."

Bu notlar bir burjuvanın itirafıdır. Varlığının çevresinde döndüğü bir eksen hâline gelen o altı saatlik deneyim Baron için âdeta bir uyanış olur. Hayatın diğer alanlarında son derece başarılı ancak kayıtsızlık hastalığına tutulmuş bir adamken yaşadığı deneyimle akvaryumundan dışarı çıkar, tehlikenin verdiği hazzı alır, hayatın ve varoluşun anlamını sorgular.

Zweig 1922'de yazdığı novellada hümanist yanını tekrar gözler önüne sermiştir. İnsan doğasını, çeşitliliğini kucaklayan yazar, toplum tarafından dayatılan kurallar ve sunulan birkaç seçenekle ürkekçe yaşayanlardansa hayata tutku ve hayranlıkla sarılıp onu tümüyle kucaklayan insanların daha zengin ve tatmin edici bir yaşam süreceğini öne sürer.

ISBN: 978-605-2133-74-3

EDEBİYAT